ТЕТРАДКА

Прича о лешу с плавим очима

Промрзлим прстима отворио је он полако врата, која су зашкрипала тихо.

Ушао је.

Поглед му је намах склизнуо по соби, по којој се лелујао полусјај децембарског предвечерја, купајући све предмете својим жутозеленим и плавичастим токовима.

У левом углу собе дизао се профил једног великог клавира, док је у десном углу, зад масивним ораховим столом, седео директор Музичке школе. На његовом ситном, бледуњавом лицу, уоквиреним ретком, плавичастом брадом, на коме су, у бледоружичастим јамицама, као два ситна зрна грожђа, трептале, вечно зачуђене, очи, покривене стаклом сребрних наочара, — лебдео је израз нене, задубљене у себе, строгости.

— Ви сте Јован Тадић? — у његовом гласу је шуштала канцеларијска хартија. Влажан поглед његових ситних очију клизнуо је по високом и мршавом Јовином телу.

— Да, господине!

— Зашто још до сада, упркос неколико опомена, нисте платили школарину? Знате ли да се на лењост и немарљивост кажњава строго? Што се не може трпети више! Гете није залуд рекао: Faulheit ist ein Sterben. Ви то знате!...

Он је говорио брзо, и у шуштавим нијансама његовог гласа лепршала се некаква извештачена строгост. Уствари, он није био лош човек. Волео је само мало да цитира Гете-а, обливајући при томе своје сабеседнике самозадовољством свога погледа. Сада, када је ово говорио, он је мислио на сасвим друго нешто — његова мала, петогодишња кћерчица Катарина — Кети — имала је мали назеб, и изгубила апетит. Он је сад мислио какав поклон да јој направи, који би је задовољио и зарадовао.

— Видите, Јоване, — вас су гледали ноћу по кафанама, и то по сумњивим кафанама, како свирате. Дали знате, дали можете појмити шта то значи?... (Сигурно ће се Кети много обрадовати, ако јој купим она зелена колица са лутком. Хиљаду динара — јевтино је... Како

сладак глас", има Кети. „Татице, казаће, хвала ти!",
и загрлиће ме ручицама ...Зашто су јој ручице тако
топле?...) Чујте, Јоване, понављам вам, знате ли шта
то значи? Један ученик и кафана! - Та то је дегене-
рација, забога. Гете је рекао: „Jeder Kindling..." (и Лили
ће се много радовати. Тај назеб ју је много забринуо.
Та, она је тако симпатична, кад плаче... Сутра ће се,
сигурно, опет давати Краљ Лир. Треба да резервишем
још сад две ложе... Кети ће ме, сигурно, молити да је однесем у позориште... И ручицама ће тапшати... тим слатким ручицама...) Ваш таленат, колико и био он велик, неће ме стиповати. Узалуд...

Он је скинуо полако своје наочаре, протрљао их овлаш својим дугим и танким прстима, и поставио их на сто. Његове жмиркаве, кратковиде очи загледале су се дугим, оштрим погледом у Јовино мршаво лице, као да су хтеле да му кажу: „Ми све знамо, узалуд кријеш!"

— Но, господине, треба... јести... — Јова је тражио речи... — Видите, ја кући нисам сит... један другар туберкулозан... А треба га лечити. И треба он да једе. За мене не! Ја могу - и онако... Али треба свирати ноћу по кафанама за њега... Он је тако добар, но неће дуго проживети... Ја...

Он је ћутао. Осећао је некакав мутан и тежак стид, који му је спречавао да говори јасно, без запињкивања. Било га је срамота да се исповеда овом кратковидом добродушном човеку, чији је танак нос с неким особеним достојанством удисао мутан зрак предвечерја.

А добродушан кратковид човек постави своје наочари опет на очи. Цело његово лице опет доби израз човека, који је заузет озбиљним и тешким радом.

— Немојте ме занимавати тим неоправданим разлозима, — он је гледао свој златан прстен, — ви можете и на други начин зарађивати. Залуд ми причате те лаже. Осим тога, — он је погледао Јовино закрпљено одело, — непристојно је појављивати се пред директором у таквом оделу.

— Ја другога немам, — промуца Јова. Његове плаве очи добиле су виноват израз. Гледао је свој кратак капутић и панталоне, које су биле целе у закрпама. Осећао је

да тај добродушан човечуљак са наочарима никад не ~~~~ би могао разумети, да он, Јован Тадић, седамнаестогодишњи ученик Музичке школе, се осећа истински човек само кад је гладан и у овим дритама.

Покретне очи у сребрним наочарима гледале су то испијено, дугуљасто, мршаво лице.

Човечуљка је зачудила топлина великих очију Јовиних, које су се плавиле као два мала округла комада морског таласа.

Са другог спрата долетали су прегршти сањивих, испрекиданих акорда. Неко је свирао Шопена.

— Осим тога, вас су гледали у друштву са скитницама, и са лицима, чије су политичке идеје добро познате и мени и вама. Ви сте се дружили с тим пробисветима, и не само то — ваше идеје, Јоване Тадићу, се косе с правилима школе и друштва. Ако напустите те идеје, можда, због вашег талента, да вам опростимо.

Његове речи су полако заталасале ~~во~~ предвечерњи сумрак.

Јова је ћутао.

— Шта мислите, Јоване?

Јова је ћутао.

Са другог спрата плакао је Шопен. Акорди су се пробијали кроз затворена врата. Жуборили су по соби.

Одједном Јова се освестио. Видео је топао, потучен поглед свога друга, кроз чула му протрчаше дрхтаји промрзлих, кошчатих, грчевито стиснутих руку његове браће бедника. И тај поглед, и ти дрхтаји као да су му шапутали „Зар твоје очи више не жуде за сунцем? Јоване Тадићу, Јоване Тадићу, зар више не волиш истину?..“

Полако је проговорио.

Глас му је био чврст.

— Ви ми можете забранити да будем музичар.... Но,... да будем човек, то ми нико не може забранити! Нико, — глас му је био тврд, — чујете ли — нико!...

Човечуљак га је гледао. За сребрним наочарима кану једна суза. Па он је био добар човек.

Његов глас прошапута:

— Чујте, Јоване! Ако хоћете — останите! Враћам

вам. Имате ли новца? Ако хоћете да вам дам. Да! Да! И Гете је рекао: „Der MrHe, Bist...
Јова га је погледао тужно, и ништа није рекао.

Погнутих леђа узео је новчаницу са стола.

Његове речи су полетеле преко наштампаних редова, и он је намах осетио, како се у њему затетурало нешто полумртво, као силом откинуто парче душе, нешто много болно и врело, које је започело да се ваља у њему, да га обузима целог као бујица, вичући и тражећи излаз напоље, у овај сив полумрак. Мутан сјај његових очију добио је намах неку бледу оштрину и узбуђеност, која се у брзим таласима намах разлила по целом његовом натрушеном лицу.

И он је гурнуо хартију у џеп од панталона, промуцао тихо „Збогом!", и дрхтућим, тетурајућим кораком изашао на улицу.

Запахнула га је хладна модрина зрака и сутонски жамор.

Падао је сутон. У његовој подрхтавајућој полутами утапало се руменило далеког обзорја, растапљивали се оштри обриси зграда и дрвећа, сузивало се и спуштало кубе децембарског неба све ниже. Цео град као да се лељујао у разливеној модрини меких полусенки предвечерја. Меко сребро светлости уличних светиљки клизало се по мрском зраку, [redacted] и, некидано, раздробљено на безброј малих, живахних блесака, лепршало се над тротоаром, утапало се у затворена окна прозора, и нудило титраје својих отсева тамноживим гранама дрвећа.

Он је скоро трчао кроз тај сутон, растужен, са очима које као да су тражиле нешто у сивој нејасности зрака, с широко раствореним ноздрама, са снажно треперућим грудима, с рукама грчевито зариним у џепове.

Није осећао ни хладноћу ни глад, иако два дана није јео. Као две капљице растопљеног сунца грозни-

даво су му гореле очи, а подрхтавајуће ноге правиле брзе, тетурајуће, широке кораке.

Сада је све било свршено. Сви они светли тренутци, које је гајио у души, све оне горуће чежње, које су давале сјај његовим плавим очима, сва радост оних пламених хтења, која су, као бурне свеће, горела у његовом срцу, — све је то сада тихо, толико тихо утонуло у ову сивину предвечерја, губећи јасност својих руних облика, и топећи се, као пахуљице претпролетњег снега.

Пожудним погледом он је гледао лица, која су промицала покрај њега. Обузео га је неисказан мутан, расплинути занос. Хтело му се, да ухвати за руку сваког пролазника, кога би сусрео, да се загледа у његове очи, и да тражи у њима похлепним погледом један кутић, у који би оставио бар један комад свога горућег срца.

Застао је.

Поред њега промицала су тела брзо, усплахирено, обучене у топле капуте и руку заритих у дубоке џепове. Одблесци сјаја као мала и светла пшенична зрна скакутала су радосно по безизразним, мутним лицима. Бестрасне зенице њихових очију упијали су у себе таласасте, полурастопљене обрисе зграда.

„Јово Тадићу, Јово Тадићу, зашто тебе нико не воли?" — шапутао је у њему неко трепетућим гласом.

Он је ћутао.

Крај њега се лелујала сањива модрина зрака, и дрхтао поток бледожутих одблеса светлости. Горе се сиве крошње дрвета запљускивале су жуборима својих оголелих грана трепераву хладноћу сутона. Ветар, студен и мокар, доносио је кашљуцање старог сата, који је избијао четири.

„Јово Тадићу, Јово Тадићу, зашто тебе нико не воли" — питао га је неки пролукао унутрашњи глас.

Он је застао.

Његов мутан поглед истицао је усплахиреност и забринутост лица, која су промицала покрај њега. У длановима му је трептала горућа жеђ за стиском неких топлих, меканих руку. У срцу су му

се ражали толико много осећања, који још нису затрептали на његовим уснама, а које је жудео да поклони неком, но није знао коме. Све је било тако мутно, и тако тесно.

„Јово Тадићу, Јово Тадићу, зашто тебе не воли нико?" — шапутао је неко у њему.

Он је намах застао под једном кућом и згурио се у углу.

Немиран ветар лизао је праменове његове плаве косе.

— Зашто и њему је тај живот са курјачким зубима? — питар је [последњи] трепао сјај његових очију.

И одједанпут му се прохтело да заплаче, као мало ~~дете~~ невино неколикогодишње дете белим и топлим сузама.

— „Јово Тадићу, Јово Тадићу, зашто тебе не воли нико?" — шапутао је неко тужно у њему.

Сузе му грунуше с лица.

Беле дечје сузе

*

После је избрисао сузе, стиснуо усна и пошао кући.

Још на степеницама чуо је жамор гласова, који су долетали из његове собице.

„Сигурно је Никола." — помисли он, отварајући врата.

У малој сиромашној собици лежао је у једном тамном углу, поред жутог олупљеног зида, до мале пећи, старински дрвен кревет, а у другом углу стар, расклиматан ормар, док је у средини био округао сто, претрпан књигама, разбацаних безредно. До мутног прозора висела је окачена једна виолина.

У средини, до стола, на једној избледелој столици, седео је Никола. Што је био двадесетогодишњак младић, студент медицине. Лепршасти праменови затворено-смеђе косе падале су у поређу на његово, увек безбрижно, чело, које су лизали пламичци зеница његових црних, бујних жести и некаквог вечитог нејансова очију. Мало повијен нос показивао је расноборно своје широке и дрхтаве ноздре, под којима се је

титрао, у топлом заносу смејак широких, издашних напрег, усни. Правилан овал његове доње вилице, на коме је лебдео постојано израз неке претеране моћи, завршавао је то отворено лице, које је увек било у заносу и смеху. Он је викао гласно, и његово огромно тело таласало се равномерно у складном ритму са дисањем његових отворених уста и претерењем његових речи, које су као потоци извирале из грла, и у жуборима се расипали по собици. Ударао је при том снажно својом великом маљавом песницом по расклиматаном столу, гледајући у исти мах ужареним очима треће лице, које се налазило у собици.

То треће лице лежало је на малом кревету, у десноме куту собе. Полуисправљено тело, дуго и мршаво, било је покривено танким покривачем од вуне тамноцрвене боје. Његово дугуљасто и бледо лице, са сивим, великим, тужним очима, уоквиреним модрином двају дубоких колутова, лутало је малаксалим, полуугашеним погледом по малом прозорском окну. Лева рука, мршава и непомична, чији је длан био сабласно блед, а прсти тужно слабављени и овешени, правила је благ и миран лук над огртачем, док је длан десне руке умрло поднимљивао чело, тако бледо и затишљено. Над веђама, које су тихо подрхтавале, биле су тако урезане две оштре боре, док су се с обеју страна тесних ноздри спуштале у луковима, као две танане, [illegible] змијице, две дуге бразде, које су слазиле, преко упалих јагодица и измршавелих образа, чак до нежних, мало помодрелих усни.

Но зачудо, те боре и бразде, уместо да даду том мршавом и бледом лицу болан старачки изражај, само су допуњивале онај сањарски и занесењачки израз, који је нежњиво лебдео на лицу, правећи његове очи дубље и светлије, и не нарушавајући ни мало топлину и складну мекоту његових црта. Нешто дечје невино и бело, прелито је на лицу тог осамнаестогодишњег младића. И израз његовог лица био је израз лица детета, које спава.

Јова их поздрави и седе на отоман.

Никита је викао, ударао руком по столу, бацао ужарене погледе и продужавао ~~да~~ прекинути разговор.

— И, драги друже Миле, знаш шта ми је казао он?
— Ваша приповетка, рече, је тенденциозна, неуметничка. Нема, вели, естетичке тежње. Зашто је ваш јунак, вели, туберкулозан? Зар не видите, вели, да живот тако црн није?... Ја се осмехнух: те дебеле уредничке њушке, драги Миле, са пола килограма сапљевених фраза у њима су тако глупе, зар не? И, — знаш ли шта сам му одвалио? — Драги господине уредниче, велим ја, може за вас да је живот добар комад бифтека свињског, но за мене је он, нажалост, једна гадна војничка чизма, која удара још гадније. Но, ако, хоћете, велим, само, можете својим ручицама нежним за шију живот овај да ухватите, па да му викнете: „Е, хеј, господине Живоше, не будите, забога, толико тен-ден-ци-озан! Ево вам пара, забога, само се мало утишајте. Та то није уметнички, бити тако тен-ден-ци-озан. Естетичке тежње нема!" А уредник само зева, друже мој Миле, и трепће очима, и на нос цвикер тура. Ха-ха-ха!.. Ха-ха-ха-!... Па зар не видите, велим, да је живот данашњи пун тенденциозности од ове причице боље!

Никита се смејао гласно жуборећим, веселим смехом, гледајући при том другаре својим доброћудним, меким погледом. Целому се тело тресло од смеха у некаквом таласастом, равномерном и некако смешним ритмом. Лева рука му је правила полукруге по зраку, док је десна радосно бубњала по столу, који је цео шкрипао под њеном тежином. Он је продужава да говори:

— Знате шта, можете ако хоћете, велим му ја, и по периферији, и по кутовима мрачним да се прошетате, па да ухватите оне гладне и туберкулозне, па да им шапнете на лево уво (а можете и на десно уво, ако је оно естетичније): „Кажите, дрипци, како смете ви бити гладни и имати туберку~~лозу~~ лозу? Па ту дрскост, ту неваспитаност како себи да дозволите можете? Па знате ли — естетика шта је, пробисвети с пробисветима? Естетичке, уметничке тежње да ли знате шта су? Не треба имати туберкулозу, сушицу не треба и-

мати! Та — празни мехови и раздробљена плућа [redacted] су тенденциозни; неуметнички су! А, муције: лартурлар, а?... Ха-ха-ха!...

Одједаред Никита као да се наљутио. Његове груди намах започеле су да се надимљу бурно. У очи му уђоше [redacted] две мале пламсајуће ватре. Добродушно, жедно лице се намрштило, прамење косе започело још ратоборније да се лепрша по челу, а огромна, маљава шапа добовала грозничавом брзином по столу.

— Двадесет му ђавола! Колико много мрзим те натуштане, нахрањене мешине! Та то нису људи, Миле. То је трбушаста бурад, обучена у панталоне и капуте, бурад, на којој место етикете „Клековача" или „Шљивовица" — стоје етикете „Људи". Та то ли су људи, сто му громова! Кад их гледам, чини ми се, друже Миле, да је ова наше планетиче и овај наш свет гаднији и тешњи чак и од тог гретења, што носе на њим угојеним грсичима. Загледај се само у те ухрањене физиономије: чини ми се, сто му громова, да је човек само парче говеђег меса, и ништа друго, — чујеш ли друже Миле, и ништа друго!.... Но до ђавола с њима! Како ме само расрдише, забога!.... Значи, Миле, као што сам ти рекао — тај лек — и добра храна — и ништа друго. Уосталом, сада за сада није ништа опасно, nicht wahr? Само ипак не гледај много ружичасто. Туберкулоза је стварно још у почетку, и може лако да се излечи, но ипак — chi lo sa?...

Он је устао полако, обукао свој похабан капут, поздравио се са Милетом и Јовом и изашао.

У зраку собе као да су још трептеле његове речи. И њихова ратоборност, жеђ и топлина.

У соби је завладало ћутање. Јовин глас га прекину:

— Избацили су ме данас из школе — прошапута он.

Верине очи, уокружене модрим колутовима, погледале су га зачуђено.

— Значи, већ и то!

— Знао сам ти ја, Миле, да ће то тако бити, но нисам очекивао да ће доћи тако скоро, тако изненада. Но све је то ништа! Шта ћемо јести — that is the question! С Нишитом је друга ствар, брате, — та планина од меса и костију ће ти издржати гладовање боље него индијски факир. Но ми — ћемо настрадати ко зечеви....

У соби опет завлада потпуна тишина. Чуло се нејасно како вани фијуче ветар, као бич.

— Треба опет ићи у ону проклету смрдљиву кафаницу.

Он опет заћута.

И Миле је ћутао. Чело његово, подшимљено руком, добило је још једну бору која му је придала нешку дечју, невину замишљеност. Очи су му се пашириле у звезицу модрих кругова, и мада су биле погледом управљене на Јову, изгледале као да га нису примећивале, него као да су гледале некуд кроз њега, ћутљиво, но с бездоном чистоћом. Благи лук леве руке над ок-шчем је тихо подрхтавао. Он као да је размислио нешто, које нема никакве везе с речима, које су биле малочас изговорене.

— Видиш, видиш Јово, — поче Миле полако да шапуће: колико много има тих пролетних видика, колико, колико много гајева пролетних има. Свуда цветају ти гајеви пролетни свуда, свуда: и на земљи, и у срцу, и у очима — свуда, свуда!... И зар није лепо то, тако једанпут у месецу, тихо, много тихо, да уђеш у своју душу. Нађи где си оставио загубљени кључ, и узми га, треба га узми опет у руке, и отвори врата своје душе, но тихо, тихо. И, знаш ли, колико је то лепо, колико светло, колико светло је то! Отвараш врата своје душе тихо, и гледаш: — пуно гајева у души, и птица, — белих, руј-них, црвених, плавих птица, — пуно, пуно! И цвећа, колико много расцветалих бокора цвећа, има тамо! И опет зад собом закључај тихо врата, да

се не би увукао с тобом и неки туђинац у твоју душу – и уђи..... Да ли си шетао, да ли си улазио, да ли си скакутао некада радосно, радосно по својој души!... Колико много другова, и светлих цвета, и сунаца има у њој! О, и свитци мали, пролетњи свитци кад уђу у њу постају топла сунашца! И сва њени другови певају, и птице певајуће, и струне сунчеве певају. Све, све пева у њој. Све се у њој претвара у песму и сунце! И ти кад уђеш претвараш се у малу песмицу и зрнце сунца! И твоја уста се отварају, радосно се отварају и певају! И одједном, тамо у гајевима своје душе наиђеш једно дете са плавим очицама, једно мајушно детешце са мајушним ручицама – једно мало петогодишње дете. И знаш ли, знаш ли да сви, сви људи, и старци, и педесетогодишњаци, сви, сви, носе то петогодишње дете у себи, у својој души! А то дете је тако весело, – оно скакуће, или седи босо на цести и игра се кликера, о, оно се увек игра кликера. И када ти плачеш, оно се шћућури, у теби, игра кликера, и ~~кад~~ при томе тапше својим мајушним ручицама тако радосно, тако топло! И смеје се то детешце, и цвркуће – тако весело цвркуће! – са вратницима твоје душе, и плеше са лахором, и отвара своје срце, да у њега сплавило ведрог неба уђе. Оно је тако невино, и лепо, много лепо.
~~И после, када се вратиш радостан, и утешен са шетње по~~
И кад уђеш у своју душу ухвати својим дланом ручицу тог невиног детета, нек те прошета по цестама, гајевима и ливадама твоје душе! И после, кад се вратиш радостан и утешен са шетње по својој души, не заборави да затвориш гвозденим кључем катанац са врата своје душе, не заборави, чујеш ли! Да не уђе у њу туберкулоза, да та болест и у њу не уђе. Јер тешко је лепо бити тако: са туберкулозом у телу и са тровањем у души. Најгадније, најгадније је да туберкулоза не маса, и да нагризе пупча твоје душе – ето то ти је најглавније, друже!... Друго све – нек иде дођавола!

Миле заћута и замисли се. Све што је сада казао било је давно у његовој души, пуштено самоћом и ћутањем. И сада камах обрисан његових старих

усахнулих стабла добијали су своју јасност и пуноћу, почињући да бујају у том мршавом, болесном, полугашеном телу.

Јова га је слушао жудно. Осећао је да је све то и у њему, и да су ове речи Милетове само оквир, у који би ушло оно, што је било већ давно у њему.

— Да Миле, и у мени је тако, у дну нешто тако. Да ми даш виолину, могао бих да претворим то осећање у музику, да га свирам, — но да га кажем речима, — не могу, што је тако тешко, тако мучно. Осећам се неспособан сасвим, сасвим неспособан да га искажем речима. И, опрости ми што, чини ми се да су наше човечје речи, недостојне за то, да не могу да га изразе такво као што је, да оне само каљају оно, што је најсветлије у нама. И боље је, зар не, оставити га у грудима, него га искаљати, оскврнити?...

Јова опет заћута. Он никад није говорио толико дуго.

А очи у модрим колутићима гледале су некуд замишљено. Имале су боју јутарњег јесењег, оловно сивог неба. Лук леве руке на покривачу био је шупаљ.

— Понекад, тако, у овим зимским ноћима се питам, да ли је све то тако, као што ти мислиш. И чини ми се да је човек само један покушај, нажалост, неуспео покушај, да се створи нешто светлије, веће, чистије. Видиш, Јово: зар није све то тако јадно — и та моја туберкулоза, и те твоје дугачке панталоне, и све то, све то. Јадно је и то сазнање, да кроз неколико месеци и ја требам отегнути папке — и зашто? Да ли зато, — да се опет васпостави васионска, ~~или боље речи~~, световна хармонија, коју моја туберкулоза нарушава? Или зато, што то жели та трбушаста бурад, — како је назива Никита. Коме треба моја смрт? Тако тиха, толико мучна смрт? — И кад помислим да не идем само ја, да се уводе тренутку милиони друге у агонији — колико много фига по безбројима мршавих лица,

колико много [illegible] зуба, колико много усана које проклињу и стењу, и колико много изможђених усахнутих руку, чији дланови, скупљени у песнице, дрхте од гњева! Цео свет је данас, друже Јово, једна гладна, жедна, очајно испружена рука, која чека милостињу! Но ко ће јој уделити? Ко, Јово, кажи, ко? Сигурно не она; Велики Џелат, који коље, и који мисли, да сви ови дрхтави груди, у којима горе изможђена срца, све ове горуће сузе, које шарају усахла лица, све ове туберкулозе у дечију и жену, сва, сва она река од изможђених удова, меса, руку, очију, крви, мишица од испуцалих чежњи – за кога је све што само једно велико и складно (чујеш ли, Јово, складно!) „осана" његовој моћи и његовој секири, коју држи у окрвављеној руци. Па што ли је његова велика хармонија, његова светска хармонија!?.. Ох, да могу да му пљунем на крвничко лице, – нек та пљувачка буде моје „осана" њему!... Не, Јово, таква чудовишта не постоје. Не може да постоји. Не треба да постоји!...

Он се исправи, колутови око његових очију изгледали су ко мали, плави ореоли, цело мршаво лице доби израз гађења. Испрва је говорио полако, скоро шапћући, а сада је намах почео да виче, при чему је руком, Бог зна због чега, показивао на прозор.

Јова га је гледао, и осећао да те речи својим пламеном осветљавају један комад његове душе, одавно потамнео у сенци других осећања.

— Ипак, ипак, Јово, ја верујем у човека. О, иако га пљујем, ја у њега верујем. – Јер кад њега пљујем – себе пљујем; (а ја волим себе да пљујем)... Ја верујем у њега, верујем! Верујем, да ће можда ипак, макар и онда кад сам већ отегнуо папке, – неко човечје срце за мном задрхтати, над гробом мојим. Но доста је, доста је један дрхтај, само један дрхтај женских груди, које воле, – за све патње моје, за сав мој бол! Доста је што да знам, па да могу спокојно и са осмехом да умрем. О, не, нека не плаче на моме гробу он, нека задрхти само, само мало нек задрхти!... Колико је то добро и лепо, Јово, зар не, задрхтати мало

и сетити се: „Ах, да, та то беше ипак човек, један чо-век!"... Јер ја, друже Јово, ~~[illegible]~~ ако једну сузу човечију не заслужујем, — ипак један ~~[illegible]~~ мали, мајушан дрхтај туђих човечијих заслужујем, — ако не ја, моја патња га заслужује......

Он се закашља од викања, и испљуну крв у марамицу. Упале груди започеше силно да му се таласају. Црте лица су му се страшно кривиле. Очи са плави-частим сјајем постале су необично велике, и изгледало је да ће сваког тренутка излетети из очних јабучица. Он се стиша и продужи шапатом:

— Јова,... кад... кад отпечеш патке, не заборави да спалиш моје песме, те дечје глупости! Нећу... нећу нико да зна да сам патио. Кад умираш, брате, умри као пас, без вапаја, мирно умри, са осмехом бар у очима, ако не могу усне да се насмеше. Чему та дерњава, за бога? Што лелекање страхљиваца?! Vive la harmonie de la monde!... Весели се, Велики Џелату, нека буде воља твоја, — амин!... Ха-ха-ха!... Све ти је просто, братко мој Јово, ко војничка чизма! Зар не, зар не?...

Одједном његове усне се помодровише, он погледа страшним погледом некуд у зрак, десна рука се подиже, као да хоће да се заштити од некога. ~~[illegible]~~ Он паде на кревет, руке му се грчевито зарише у покривач. Зајеца гласно, глас му је био писклив, туђ самом њему и фијукну као ветар:

— Зашто, зашто баш ја да умрем?... Коме... сам скривио?... Коме треба моја смрт?... Коме?... Јово, Јово, зашто је тако гадно све, све?!... Зашто?... Зашто?... Чему је сав тај бол?... Коме моја патња треба?... Коме?...

Он јецаше гласно, грчевито, са прекидима. Мали похабани ~~[illegible]~~ капутић на његовом мршавом телу тресао се некако смешно, и показивао радосно некаквом неувиђа-вом своје дроњке.

Да ли је у овом тренутку у његовој души било чо-вечје? ~~Да~~ Да ли се још мало, невино нешто гордашно дете и-грало играчка у њему?...

Миле се истресао у грчевима. Јова хтеде да га утеши, но осети да ~~се~~ и он потпуно осећа жеђ за смехом. Из његових очију рукнуше сузе,

и он полако отвори врата, погледа још једанпут то бело дечје лице са сабласно великим плавим тужним очима које су сијале; а затим изађе тихим корацима у таман и суморан ходник.

Он полако отвори врата и изађе тихим корацима у таман и суморан ходник.

Отвори прозор на ходнику до степеница и седе на њ. „Зашто је све било тако тужно, тако јадно?" — зазвонише му у ушима Миретове речи.

Вани је завијао ноћни децембарски ветар, и својим јауцима ломио и растрзавао тишину ноћи. Хладна зимска киша ромињала је полако.

Како су биле близу, а опет како много далеко тих десет година, које су га делиле од његовог детињства. Као да се ова децембарска ноћ уселила у њега, и својом тишином раздвојила и растргала његово биће.

А како су били топли, и како су светли били они летњи дани!

Изашли би он, и онај човек са топлим очима, са мишићавим и жуљевитим рукама, и са гаравим лицем, коме је била упућена она реч, коју је већ био заборавио — „оче!".

Пошли би они оном дугом цестом, толко драгом цестом. Под широким шатором плавог, отвореног плавог неба трептао би немирно сунчев сјај, пенушио би се у хиљаду јасних, растопљених тонова, који би се сливали у велике, јасножуте мреже, сличне мрежама рибара, и лебдели у модром и свежем зраку, над зеленим главама дрвећа и над опијавајућим шаренилом цвећа и трава.

Он, седмогодишњи дечак, трчао би поред свог оца, фабричког радника, који би држао у своме жуљавом и гаравом длану његову мајушну ручицу. За њима би остајао далеко, много далеко чађави силует града. Тврда и сива цеста, посута шљунком и меким песком, који се, као речица од злата, њихао на сунцу, свечано би вијугала кроз растопљено и широм разасуто злато житних поља, обавијала би ливаде и гајеве, пела би се брзо уз траву пропланака и шипрагова, а онда, уморна и сањива, изчезавала би у плавкастим даљинама, стапајући се

са видокругом.

Они би корачали тихо, пијући пуним грудима ту нему свечаност тишине. У раширене зенице увлачила се растегнутост, таласање, и устлахиреност разноликих тонова, полеглих по ширинама видика; широм раствореие ноздре испијале су прегршт бујних и сочних мириса, који се у праменовима шетали над шаренилом поља; косу и лице купали су расцветани млазеви сунчевих пламсаја.

Све је бивало тако светло, тако лепо, у сваком биљу, у сваким очима, на сваким уснама, у свакој травки, било је пуно сунца и неба!....

... Јова се наслони целим на прозор, и отвори и друго прозорско окно. Мразовити ветар баци му у поруменело лице прегршт ледених ситних капи. Но њему као да беше то пријатно. На тесној уличици под њим су се беласали неколико разбацаних без реда парчета дрвека, заливени треперавим сјајем сијалица. Но он као да није примећивао ништа. У његовом сећању васкрсавале су лудом брзином, полусахле успомене...

... И ето — пред њима би већ полегла жита на поља. У провидној, бистрој реци благог зрака и поподневне светлости, јарке и оштре, купала су се препланула тела жетвара и жетварки, са чијих усана је излетала песма, тужна и тиха, и нестајала брзо, однесена крилима поветарца. Меки, зракасти одблеси њихових српова, падали би нежно на усталасана и пуна језера зрелог класја, које је такође пресијавало, посуто руковетима сунчевих струка, и стапало се са њима и са благим зраком у пенушаву и складну песму поподневне светлости. сељаци би пружили руку, и поздрављали би.

Кошчате руке, пуне бразди и жуљева, радосно би стиснуле Јовине ручице, а затим би склизнуле намах по ~~Јовином~~ његовом меком лицу, и он, мали Јова Тадић, чудио се зашто је стисак ~~његових~~ њихових дланова био тако топао, тако пун неке дивље жеђи и снаге.

Гарави фабрички радник весело би се поздрављао са њима, разговарао, смејао се, и затим климао озбиљно, озбиљно (зашто толико озбиљно? — чудио се мали седмогодишњи размажени Јовица) својом косматом,

замишљеном главом. И мало затим, Јова је гледао снаж-
но, мишићаво тело свога оца, како се клати равномер-
но у тешком, змијастом ритму са осталим препла-
нулим телима жетелаца, под нажеженим кругом по-
подневног ~~[illegible]~~ крупног бакарног сунца.

А Јова би продужавао даље сам, сам, сам.

Радосно и лепршаво таласање зрелих жита, над
којима су се у треперавим валовима вијугали жубори
ветра; сневајућа полутама широких и ниских сенки,
над којима су шуморили титраји натуштелог грања,
бацајући своје одсеве на лице, груди и руке; топла, много
топла жеђ за сунцем у бујним усклицима, који су, као
лептири, излетали са непуцаних усана сељака, — све
би то сливало у једну светлу и моћну жудњу његове душе и
давало његовој младој крви трзав и бесан ритам.

Усна хармоника би пијукала и жуборила као распевана
шева. Очи малишана би постајале још светлије и модрије,
глас би добивао баршунасту мекоћу и бистрину гор-
ског зденца. Са лиснатих зелених грана му је шапу-
тало јато птица о нечем много светлом, много топ-
лом и радосном, горе над његовом главом, један мали
плавичасти облак, чији су рубови били извезени златом
сунчевих струка, као да га је звао, смешећи се, — зашто је, заш-
што је било све тако светло, тако светло? Мали Јова би се
тркао са ветрићем, цврцкутао са малим, сивкастим ла-
стама, које су кружиле у зраку над његовим широм и-
спруженим ручицама, дозивао би песмом своје хар-
моникице жуборе пролећних набујалих поточића, — и,
после, уморан, тражио би мекан и пријатан хлад сен-
ки дрвећа.

И после би опет устајао, тапшао мајушним ручи-
цама, и дувао у своју хармонику, осећајући се мали
седмогодишњи краљевић тог складног, радосног, вечно
певајућег краљевства сјаја и зрака, у коме су се, као широм
раствореда шарена крила неког џиновског лептира, про-
стирала бескрајна обзорја, — тако питома обзорја, — које је
једно небо, плаво као очи детета, милостиво покривало сво-
јим огромним крилима од азура, сјаја и тишине!..

....Кад се вратио у собицу, било је већ 3 сата. Мале је ~~[illegible]~~
спавао, несигурно дисање његових груди таласало је

тишину.

*

Кад је устао, већ је било јутро. Као бела, шпетерева завеса од сребра, која се некако стидљиво њихала у светлом, полуличихом плесу, — напољу је падао снег. Прозорска окна, обавијена магљивим димом децембра, — као да су се топила, купала, утопљена у сањив, тужаљни занос.

Он је устао, обукао се и изашао.

Целе ноћи није могао да спава. Некаква рука, моћна, нежна, огромна рука, као да је изаткала и распрострла између њега и света један застор, који очи нису могле прозрети својим погледом, нити су је чак могле уклонити, кроз који је свет добио сасвим друге контуре, проширио се, добио прозирност звезда и једну стихову, која је жуборила у сваком бићу и сваком тренутку. Тих, сањарски осмех титрао се је на његовом лицу и утапао његове дланове и усне у трајну песму разбеснелог ритма крви, која, као да је пробила све препреке и заталасала, заиграла по свим његовим венама, остављајући за собом све оно, што је мучило његов ум. Осећао је како му сваки нерв на руци гори неком бурном ватром, како му сваки прст пише чудновато, лелујаво, како му дланови горе неком жеђу, која све прождире, и која шуња корацима вечности по свакој ћелији његова бића. Покрети спотицавајућих ногу изгубили су своју нежност и мекоћу, и добили неку оштрину, која као да је била урезана у сваком мишићу.

Он је осетио: то је била инспирација.

Свака влас његове косе као да се магнетизирала, на врховима прстију, који су се неопткрочно кретали, — он је осетио како се рађа песма.

Нешто га је терало да се креће. Десно раме добило је оловну тежину, и увијено неспретно, као парализирано.

Он узе виолину и трчећи изађе из собе, у којој је мало пре спавао.

Као бела, светла кулашка, разапета између нејасних контура кућа и човорке мрког облачја које се скоро није видело — снег је тек сад, чинило се, лелујао се у лудом шемету, као неки вештрац и чинило би се клизио са сањивим шумом кроз зрак, као некакав бео, добар занос детета, које сања. Чинило се, да се нека велика светла радост, разливена по плавим бистрим ширинама децембарског зрака, сабијена у мутно облачје неба, згрушава у мале, беле, детињски веселе пахуљице и пада на шешириће, на руке, на лица, као осмејак неких великих, плавих, светлих очију, шапћући свакоме бићу по један свеж трепет зимског, плавог заноса.

Куће, умотане у лелујаву мрежу снега, свечано су зуриле својим мутним прозорским окнима у даљину, која се плашљиво сакрила у полумрак зрака, свукла са себе јасноћу свог облика, и шаренило својих боја, и дремала, дремала под небом, саткана од снега и заноса. Он је држао виолину и трчао што даље од града, од људи — у окриље снега, тишине и самоће, где срце, прегризло своје узде, бесно галопира пределима осећања, засутим сунчаним прахом и вечитим јутарњим руменилом.

Пред њим се већ беласао као плав сан, кроз сребрнасту мрежу снежних пахуљица, парк — беласао се некако тихо, спокојно, као велика, непомична груда снега.

Он утрча бесно у парк. Његови корачаји добили су неспокојство и усплахиреност, покрети леве руке описале су некакву жеђ, која хоће све, која све сажиже; пешеви похабаног капута су се лепршали као две мале беле заставице, очи су биле бачене негде далеко.

Осећања његова изгубила су своју законо-мерност. Уместо праве линије, која се пење или спада, — једни трзави, бесни, страсно непрекидани скокови су горели у размрсканом, грчевитом

ритму, који је усклађо горућим пламеном сам из себе и сам себе изгарао; срце - искидано, растрзано на безброј јецаја, уздисања, ропаца и радости, који су уносили у тишину његових осећања јаук буре, која иде; радост, која се у нејасном, мутном грчу претварала намах у бол, који слама цело биће и грчи прсте на рукама у дрхтаву искицу, која зове, јеца и проклиње; врхунац напрезања, који рађа из својих груди визију свемирских хоризоната, и трзајима гризе измршавели грудни кош, завлачећи се у дрхтаје свакога ребра; мирак, и, као свила, мекан пианисимо душиних струна, дотакнутих нежним прстима полусна, но у коме растворена чула већ осећају пркосан тутањ фортисима, који раскида својим пламом те нежне струне душе и пуни вреле, широм растворене ноздре дрхтавим пијанством свога заноса.

Да! То је била инспирација.

Јова је трчао кроз парк, прескакао је широким корацима јаруге, пуне снега, сапињао се о поваљена дрвета на уском путу, и опет трчао. Његово биће као да се намах распарчало, и свако је парче живело својим животом, пулсирало својим срцем.

Ето - пред њим је била она липа, коју је он толико волео, бела од снега и тишине.

Он се намах скљока на њу.

И осети га обујми нешто топло, опојно топло, које гораше душу као усијано гвожђе, и вађаше из ње оно, што Јова није знао да у њој постоји. Он намах изгуби представу о времену. Чинило му се, као да су тренутци заустављали свој ток, да би проговорили намах језиком вечности; као да је у њима запламсало нешто ~~[illegible]~~ старо као свемир, и здраво и просто као он; као да се човек, који их је проживљавао, намах стопио са земљом, постао само један делић, један грумен, једно мајушно зрно свемира, - просто, дивље здраво, вечно младо зрно. И то зрно говорило је је-

зиком бола и радости, плесало и се лелујало у епилептичним грчевима, са очима заривеним у небо и са рукама, из чијих су дланова, као пламен, сукљала нека дивља, сурова, праисконска и невагућа хижења. И сав тај бол, сви ти трзаји, који су мрвили у пахуљице његово биће, слили су се у песму, која га је из груди мршавих шикнула у цвета, у врхове прстију, у раширене, кадифали зденци, зенице очију, дивљим, жедним покликом земље, пуним сурових и мрачних мириса пробуђених поља, пуним снаге кремених, врлетних планина, пуним жубора вечно младе крви здраве као румен планинског праисконског сунца.

Претеравши, полутијаним покретом руке он намести виолину.

Над њим, до њега, пред њим шуштао је својим шапатом снег. Бела кућа пред њим, сама и остављена, зурила је негде у зрак, замрзнута, покривена снегом, који је све више падао. Дрвеће, оковано у нему свечаност, махнало је тихо своје гране, засуте свежим пахуљицама; негде у даљини је лавеж пса таласао јутарњу тишину.

Гудало склизну брзо по струнама виолине.

Мекан, као дихај груди, нежан, сањив и уморан, први акорд полако и достојанствено заплива кроз белину зрака, и као пахуљица снега свечано се растопи у њему. За њим је, рођен у лелујавом, немирном потезу гудала, зазвонио, као цвркут ласте, други акорд. Он је био немирнији, у његовом трептерењу се осећао већ бат корака нечег новог, што долази. И он утону у зрак, но се не изгуби сасвим; последњи трептај његов нестише брзо прегршти звукова, које је змијасто гибање гудала избацивало брзо, без прекида.

Затим наста мир. Зрак се успокоји. Олабављена рука је увисла, очи су зуриле негде пијаним погледом; струне су заћутале.

Одједном — увисла рука потеже гудало. Струне се бурно заталасаше. Као огњени, горући језик испуче из њих један дивљи, победнички поклик, задрхта у зраку трен-два, вину се ка плаветнилу висина, но на-

мах којну запаљених крила. Један јецај био му је одговор. Јецај је био мукао и таман. Но у њему се осећала гордост неке снаге, дивље и прастаре, у њему се слушао шкрипет и трзав поклик њен, пун горде, необуздане крви, здрав као кора прастарих, поносних храстова, који на својим главама носе модрину неба.

Завлада опет мир.

И натах – поче [redacted] неко да говори. Исконски, нежевне шапат, који је извирао у потоцима тонова из дубина нејасних и шамних, испалао је тишину зрака, и напунио је неком сјајном, светлом топлином. Опет одјекну јецај, но брзо се утопи, побеђен крепкошћу и надљудском мирноћом шапата, који брујаше све јачи и јаче. Он жубораше о сребрним титрајима сунчевих струна, које у руковетима капљу на пружене руке, на траву, на меко зеленило ливада; о парчету срца, одлетелом у бескрај као распевана ласта; о топлом, радосном сну далеких, сребрнастих перспектива, над којима се беласа паперје облака; о великој плавој души доброг пролетњег дана, који клизи по лепршавим праменовима косе.

Шапат је постајао све јачи; у њему су шумори врлети далеких планина, на чијим леђима става свој ведар сан плаветнило неба; у њему су се чули ведри, мекани жубори удаљених звона у сањивој тишини предвечерја; у њему је ставао прозиран, клизави лет распеваних птица по модрини пролетњег зрака.

Одједном ритам песме, који је дивље брекао надљудским гласом, претрну, згрчи се, као прегажен, смртно рањен горостас, окупа се сопственом крвљу, распоче се, и растопи ну, као јутарња магла. Но следећег тренутка, уста, и забруја мушким гласом још јаче. Да ли је то био нечији шапат? Нека дивљина, која шумори дисајима бескрајних, прастарих шума; нека радост, која у потоцима извире из певајућих струна, пуна трептавих, усијаних пламичака; нека једрина и горда, млада свежина – све се то лелујало у поворкама акорда, који су пружали своје младе, незаситљиве руке зраку, као тражећи нешто.

Полускривљена глава Гавина са изразом

пијанства зурила је у зрак очима, које су изгарале
нечујно, подупаљене пламичцима раширених зеница, док су се руке грчиле, трепериле, пресавијале у неком лудачком плесу; од његовог бића као да су остали само врхови прстију, нажежених ватром заноса, усјактале зенице, чуперак косе, који се лепршао као прамен раскидане снежне заставице, по ширини чела, које је купао зној. Сва његова душа искидала се, растарчала се, истанила се у ових пет струна, који су се пресавијали као власи косе под лудачким плесом гудала.

Бела мрежа снега, треперила је нечујно над њим и око њега; тишину и зрак успављивало је нечујно шумореће голог грања; све је било тихо.

А шапат струна је мало по мало постајао све дивљи, као да се љутио на себе и претио себи и струнама, које су га рађале. Одједном се зачуше три јецаја, узастопце један за другим, но некако искидани мучни, и опак пуни врелине.

Шапат намах умукну. На месту њега са виолинских струна се скотрља једно брујање – које се намах претвори у вапај. И из вапаја роди се смех. Испрва је то било тихо, скоро нечујно, као клизање неког углачаног камена по огледалу залеђеног језерцета, као звецкање, ситно и радосно, неких мамуза или звечкија на коњу. Затим намах – као да се нешто одломило – пукао се претвори у лудачки гохот, и тај смех се раствори сав у ширину једног дивљег смеха, који се разламао, брекћао, таласао, бругао, и шикљао из свих шонова. Изгледало је као да је он рађао шонове, а не шонови њега.

Примедба себи да не бих заборавио

„Прича о плавом лешу“ није довршена. „Почетак симфоније – његове довршене симфоније – је прва започета. Већим делом његово самоубиство није чак ни започето (да се очиње) тако да је прича цела још само у фрагментима, расутима на каландике, испреплетана лирским балансом и наивним сентиментализмом.

„Прича о плавом лешу“ је била написана још у мом четвртом разреду, када сам за први пут преживео шу [illegible] трагедију, која раскомаду, је [illegible]

самоубиству.

IV разред — два пута покушај да се самоубијем. Једаред филозофска теорија узрок томе, другипут ово, које описујем у „главном делу" — раздвојење бића. Јова је — ја; јарам Јован Шадић. Јова се распада на 3 — Јова — четворогодишње дете (његов синоним је Миле), Јова — 17 годишњи младић, добар друг, интелектуалац, социјалист (његов синоним је Никита), и Јова — творац — сам. Ту је вид — Јова-дете и Јова 17 год. не могу да разуме у Јову-творца — его узроке дисхармоније у дубинама сопствене унутрашњости. Деда — Светир — Јова-творац је старкао он, но што игра [illegible]. Против Јове творца су Јова социјалист 17 год., Јова-дете, Никита и Миле. I део приче — о Јови 17 г., II део — о Јови детету, III део о Јови-творцу.

Дисхармоније га доводе до самоубиства. Главни покретач радње — главни херој приче — његова симфонија. Њен садржај: долази — звона, — [illegible], земља клизи, распевана дисхармонија, одједном — огромна река од крви, [illegible], [illegible], — цар диже две руке, горе сунце — [illegible] гнева — [illegible] — симбол човечанства.

И из плача се рађа смех — земља се врти ко [illegible] оледнела суд вечитог бога [illegible]. И из наковња — земље и чекића — сунца, се рађа искра — човек, и из њега неба и сунца смех — деда [illegible] — тате, ударају [illegible] камене секире — он разговара са својим прадедом — Светиром — [illegible] и претвара се у зрно — пламен Светира — и племе, и вечне [illegible] куће и [illegible] — [illegible] на здравља целу природе.

Зашто га нисам довршио? — У самом процесу рада осећам да сам прешао тај степен моје еволуције као творац — стваралац. И све ми је редно — знам да ћу моћи сада [illegible] довршити кад год хоћу.

~~[illegible]~~ брала

цветак — у дне

и прича ~~на~~ прудима

~~[illegible]~~

грлевне ... крви

~~Трулеж~~ сунчеве ~~[illegible]~~ сјева у траве

зеница сунчевог огња ~~[illegible]~~ њева на моме длану

Добра црна [illegible] очију

Дечак, каже, сам поклонио парче моја срца, [illegible] росјака, о румено, [illegible] о [illegible]

Јан мој деда [illegible] свети

чапање [illegible] рука самају траве ослепи [illegible], дугу шаке

Трулеж

Свака [illegible] [illegible] је мој [illegible] Бог.

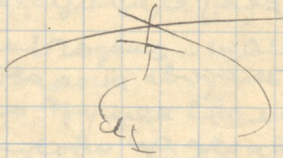

P.S. Овде пренећу, ем песме, које су ми остале читаве, које су ми остале здраве, тј. које нисам спалио. То су песме 1941–1942 год., значи период, у коме сам још био песнички сисавче и недоношче. Спаљене песме нека иду дођавола, иако ми је страшно жао, но что делать?

P.P.S.S. Треба да нађем песме које су ми остале из другог и трећег разреда основне школе и првог разреда гимназије. Жао ми је што сам уништио нај-боље од њих.

---

1. Јутарња песма   лето 1941 год.

Јутарњи расцветани пламенови сунчане крви
и видици, и видици,
растворени као књиге, велике и плаве.
Руменило неба љуби наше главе,
и на руке топле капље топао дан.

Гле: - све је сад пијана песма и сребрн сан.

Дођи! Гле свуда
плешу сунчеве пређе
плес радости, плес пенушавих сунчевих струна!
Дођи! Зову те бескраји неба
и срца, белих, певајућих светлости пуна!

Дођи! Горућим длaном избриши сузе,
нек прегршти чежња просте срце свако,
и нек песма бела продужи клизави свој лет!
Дођи! Нек засти у срцу твом шапат трава
нек пригуши јауке твоје даљина плава,
јер тебе воли сада и најмањи пољски цвет.

Дођи! Певају вали сунчане раздрагане пене,
плешу сенке, плешу срца, плешу даљине,
и топло се љуља, и клизи, и умире плаветног неба сјај!
Дођи! Тако су светле, о тако су светле и чисте висине
и тако је звонка трака сунца, која у душу сине
коју нам је на крилима младих жубора донео мај!...

Јутарњи расцветани пламенови сунчане крви
и видици, и видици,
растворени као књиге, велике и плаве.

Руменило неба љуби наше главе
а на руке ноћне капље точао дан.

Гле: — свемир, је сад исткана песма и сребрн сан!

2 <u>Песма о плавим даљинама</u> 1941 децембар

Плаво звоно ноћи поливено сјајем
месеца и звезда, чуј: полако звони.
У даљини сенке плешу, док бескрајем
плавим, радост као модар снег се рони.

Изађи! Гле месец ко песма од сребра
својим белим сјајем теби поздрав шаље.
О, рашири ноздре! Нек задрхту ребра!
Нек капне у срце ~~[illegible]~~ занос плаве даље!

Изађи! Чуј: звоне сва срца и груди
ритмом среће, ритмом распеваних дана!
Чуј: још има птица, додира усана
топлих, и осмеха, и радости људи!

Изађи! Обзорја, као куле плаве
чуће блеска звезда и снова тишина,
отиће ти груди и срце ко жар вина,
и даће твом духу моћ зимске мећаве.

Изађи! Дубина твога срца врелог
нек ко звоно бруји у зрачно свануће.
Плав занос даљина и сјај снега белог
оздравиће твоје душе васкрснуће!

3 <u>Непознатој</u> 21 септембар 1941 год. вече.

Зашто је толико тужно ово вече?
И твоје очи — зашто су толико тужне?
Ко модар занос, гле, тишина тече,
и ствари нису, видиш, данас ружне?
Зашто су твоје очи тако тужне?

Град те покрива свилом своје магле,
и ветар твоје усне болно љуби.
О, где су говорке твојих мисли наге?
Где се ко птица твоја душа губи?
Зашто те ветар тако тужно љуби?

Познајем ли те? Не! – као и себе
што не познајем. Ти си као и ја
тајна и немир. Гледај! Кроз тебе
ја дознам ово, што у мени сија.
О, који Бог сад твоје жеље шта.

Улица. И ти. И ја. Друго? – Ништа!
О) не: – и наше чежње, ко пружене руке.
И много слутња. И још више муке.
И друго? – Ништа више! Више ништа!
Да ли то мени пружаш своје руке?

4 Собичак зима 1941 год.

У том собичку цела моја младост
ко бела птица лепрша крилима.
Колико снења, колико седих зима
певали у њој и снова и радост!

И тај дрвен сто са књигама на њему,
у којим спава много успомена,
над којим лебди вечни дах времена,
ко паук, који трепери у трему.

О, колико много осећака древних
закопаних кроз корицама књига!
Колико радости! Колико давних брига!
О, ви трепетаји тренутака вечних,

бледило старих прохујалих дана
над вама лебди. И сећање на вас
буди у грудима, као древне шале,
ко поздрав пламен румених усана.

У том собичку сваке бледе ноћи
под сјајем свеће стихове сам чит'о,
и у груд своју сав бол сам усис'о
за који, не знам откуд, имах моћи.

У том собичку цела моја младост
ко птица светла лепрша крилима.
Колико снења, колико белих зима
сневали у њу и снова радост!

5 Песма у предвечерје 25-X-1941 г.

Ви, чија су срца топле, румене звезде
ви, чија су срца светле, радосне звезде,
ви, који се зовете људи
осећате ли, осећате ли ~~[illegible]~~ дрхтаје мојих груди?

Ви, — са пролећем на срцу, и са јутром на уснама,
чујете ли како пева
ко пролећна шева
мој дух, распнут над плавим звоном неба?
Чујте —
зашто уздасима својим растужити ведре, плаветне бескраје?
за сваког има капљица неба и сунца,
за сваког има довољно жубора прозирних вода,
и модрине пролећних дана и далеког врхунца,
и пролећа у радосним кликтањима ласта, славуја и рода!

Ви чија су срца горуће румене звезде,
пустите узде чежњама вашим радосним
нек ка сунцу, и пространству етра одјезде,
јер за сваке груди човечје, груди патничке има
грумен модрог врхунца
и капља, радосна, мајушна капља неба и сунца!

6. Вечерње црне тишине 1941 - јануар

Огњена свила сунчевог плама по видицима тече,
и гаси се, гаси у шаренилу тонова пепељастих.
Обзорја тамне. И када вече
И ето: иду литије мојих чежња, мојих нада кљастих.
И ето: нема у грчу мучних сумња мој бог,
док дах смрти капље на [illegible] и на њиве.
Гле; ко грумен земље тама се у грудима згусне,
и ја се претварам у слутњу и у чежњи бол.
И вичем
за својим надама мртвим ко отац наричем.
И плачем.
И плаче са мном, и клати се вечерња [illegible].
Душа и срце: два разбита, скрхана храма,
у којима урлају валови ноћних олуја.
Ко пламен отровне шаве у грудима слутња букта,
и дим се лелуја.
Мир.
Ја ћутим.
Тонем [illegible] срцем замрзнутим,
које је дубок, дубок и мутан вир.
Мир.
Ја ћутим.
И слутим.
И чекам у ритму крви ~~[illegible]~~ растопљени обриси жеља.

И нада на очи
црни рајс нови.
И опет мир.
Само, га
видим и мислим:
Ти — која си негде, да ли ћеш некада дођи.

7. У сунчани дан 1941 год. лето.

Што је немир, бокал далеких сребрнастих треперења,
кад се у сањање претвара и сунце и дан.
Изгазим, белину мојих руку мисле сребро сунчане пене
и као крило шеве милује моје лице шетао сам.

Даљина је: жар свитања, и немир, и очаран лелек душе.
Ко немир мој поглед клизи по сваком трептају зрака.
Толико, толико су светла срца, и толико јасна чежња свака
и свака је душа пуна сунчевог ритма, који све руже суши.

Плава рука дана клизи по праменовима моје косе
и трепере нечујно акорди мекачних чежња у грудима.
Далеке планине на својим леђима плаветнило неба носе,
и цима говорим оно, што не смем рећи право својој грудима.

Уздах из груди ко каменчак пада у зеленило траве,
која га прими својим заносом и својим шапутањем.
Поглед мој блеска од сунца и разговара се са мирисним грањем,
и пита га зашто су даљине, небо и чежње тако плаве.

Трептаји цвећа шаљу своје шарено сунцу и бубама
и сливају се у химне мириси шуме с жуборима река.
О, моје је срце сада олтар једног светлог храма
у коме ко свеће горе моје чежње и моја нада далека.

8. Глас у плавој тишини 1941 год. фебруар

Што је глас, што је глас топао, и ведар ко сјај пролећних дуга,
пролећних веселих дуга, пролећних расцветаних дуга,
што се разнесе у ноћи са лахором ветра,
као осмејак вечних узбуђења душе
као парче мога срца, одлетело у бескрај,
одлетело у бескрај, у загрљај вечности.

Што је глас што пева о грудима пролећа белих,
о топлини чежња мојих радосних,
о грудима, који у очима носе сребру и сунце,
о зорама
о плавим песмама у румениш свитања.
Што је глас и топао, и мио, и ведар,
и топао,
и мио,
и ведар.

О, немој певати! Престани! Умукни!
Не певај о срећи, јер су туђи моје песме
за њену ширину. Не певај, умукни!
Не певај о богу, јер је мој срце
скамењени акорд хладне вечности.
Не певај о данима сунца, данима сочних радости,
не певај о ~~[illegible]~~ чежњама које шапућу зеницама младости,
не певај о дворцима, великим људским стопама,
урезаним у гранитном месу далеких плаветних врхунца,
на чијим грудима спевају песме певачи свих сунца.

Не певај, не певај о оном
што је било.
Не певај, не певај о оном
што се неће вратити!
Не певај, не певај о људима
са распеваним горућим ~~грудима~~ свести
који ~~у~~ својим длановима носе ~~[illegible]~~ и сунце.

9. Изгарање 1941 г. фебруар

Осећам потмулином срца:
то тихо, то грчевито, то ћутљиво изгарање,
сваког дана и тренутка сваког.
Раствaрам груди: — песма у мени уз ритма крви,
и срце, које гори, сузна, плаче и се мрви,
као поток сунца, који отиче полако.
И знам, добро знам:
једног дана тај ће живот радно да прохучи,
када погребно звоно с јауком забруји
последње бренчаш.

Осећам зеницама очију:
тај живот мој и твој — тај сузов вапај свиту
што нежношћу својих погледа
љуби меко руменило неба, —
што вечерње, нежније од сунца и хлеба,
завлачи се у вене, у дрхтаје руку,
у твоју радост и у твоју муку,
и у уморно трептање трепту,
и ти —
осећаш у себи питому шуму свиту,
и ти —
зрео влат великих назрелих поља,
осећаш до руменила свога срца,
које жалосно плаче, које питано трза,
страшан дах срца Великог Косача.
Но у грудима твојим се не рађа ћутљив облак плача.
Јер ти —
зрео влат великих назрелих поља
и ако осећаш и знаш
да је то последњи клик, који ти шаље зелена доља,
ипак ти устајеш,
и дижеш песницу камених речи,

и вичеш Великом Косачу:
„Ту – ево главе моје! Сечи!"

10. Тренутак   1941 – 30. јануар – увече.

Дође тренутак,
дође тренутак,
светао као крило лептирица,
и ти осетиш
да је дошао час
када сваки дечији кутак
радује се, осмехује се, пламће,
као што пламте сунца нежна ~~...~~ капље
у твоју душу, у твоје очи, у твоју груд.

И ти излазиш,
и трчиш преко поља,
и певаш,
и опет трчиш
и по дугим путевима, који воде твоме срцу
шетају се жубори воде и заноси пролећних видика,
капљу, ко капи росе, руменила буђених сванућа,
таласају се плави снови расцветаних лахора
и клизе, скачу и клизе руковети сунчаних струна.
И ти трчиш. И ти трчиш.
И ти си опет мала
са пролећем у устима—
и гле: застанеш пар поточићем,
и питаш:
„О, жубори воде, зашто сте толико тихи?"
И опет трчиш.
И плешеш и тапшеш ручицама латушног сунца,
и играш латицама кликтаја пролећних лахора,
и смејеш се смехом,
у коме пева невиност.

И гле, — очи постале плаве,
твоје су
плаве,
много плаве,
као два мала
округла пролећна дана
у којима се купају и играју жмурка
сунце и небо.

11. Оној, која је у мени   Август, 1941 год.

Свирем сам даљинама у сенци сутона.
О, плаве даљине! О, плаве даљине!
И одблесци звезда! И ~~...~~ плах кликтај звона!
и осмеси плави срца и тишине!

У грудима нови звони срце неба,
ко сребро љиљана, зри месечев ритам.
Ја сам сам – и ходим; ја сам сам – и скитам,
и потпев мој сања, ко пролећна зеба.

Ја сам сâм — и ходим. Ја сам сâм — и ћутим.
И — сећам се тебе, коју видох једном
у свом сну, чију и сада слутим
у крилу свог бола и у сну једином.

Да! То беше тренут! Само тренут један.
(И од тад те нисам видо никад више.)
Но у мојим грудма још и сада дише
као јецај сунца твој лик тако бледан.

Ритам мога срца пева ми о теби,
сузе мога лица о теби ми зборе.
Теби ми шапћем оно, које пак ни себи
не смем рећи, док ми груди огњем горе.

Знам да ћеш ти доћи једног дана сама,
као занос чедан предела далеког.
Дођи! Ја те чекам: ја и полутама,
и отсеви болни предвечерја неког.

Знам да ћеш ти доћи, тиша од тишине,
лака као шапат јутра, које бруји!
О, у том ће трену сва вечност да сине
и мој живот цео кô чежња да прохуји!

О, прегршти слова и суза и чежња
О, поклоних теби и сад ти поклањам.
Да л' сањам ил живим? Да л' живим ил сањам?
Да л' ти живиш, ил си само моја чежња?

*

1

12. Цврчци. 10 април 1944 год. Рад.

Душа је твоја кликтај процветних ливада;
душа је твоја цвркут шеве, која преде песму склада.
Душа твоја је цвркут. Душа твоја је чекање јутра ранога
и модар сан на грудма предвечерја,
и треперај свилен жедног неизмерја,
и тајанство ~~јутра~~ и плес младих сена!
О, ја срчем твоју душу, цвркут младих сена!

Гле, ја певам:
срце, срце моје
пружи ~~своје~~ длане своје горуће и младе
нек засветли из њих, нек просипа из њих
песама мојих пламен и крви моје жар.
Јер ја сам опет млад и свога срца цар.
Гле, ја певам:
и пева са мном сунце,
и певају са мном ~~снови~~ душа, процветне зоре младе,
што гори све врхунце.

Гле! Ја певам теби, Наташа,
ја певам теби славенштином зеница својих,
и руменилом усана чежња радосних мојих,
и трепавицама, и ~~[illegible]~~ врелином суза својих,
гле, ја певам теби, Наташа:

„Твоје је срце скакутање ритма тропског сунца,
твој глас је мала и славенска шева,
и клизај сунцу, тропском и небу,
твој глас је поток сунца расцветаних,
Наташа!"

Гле, ја певам теби Наташа,
и моја песма напрегне своје мишице од огња,
и ја говорим гласом младе тропске муње:

„~~Ја~~, узми румене шољице мојих суза, Наташа,
узми пахуљицу мојих белих болова, Наташа,
Срца те волим љубављу, широком као набујала река,
јер ја ти певам грудима, добрим, зеленим грудима,
сребрнозеленим грудима набујалих тропских река,
узми румен радосни мојчевца, Наташа!"

Дете си ~~румен~~ младог тропског неба,
обучен у ~~[illegible]~~ плаву хаљиницу,
обувен у црне ципелице,
и за тебе пева моја душа стихове верне, стихове радосне
разбојем модрим својих плавооких чежња.

Волиш ли, волиш ли,
страсну и насмејану светлост језика,
што извире из пламена црних, из пламена тропских,
из пламена ужарено-врелих моје душе?
Волиш ли срећан из топлих дланова мојих пенушаву
модру течност, светлу течност, ведру течност
што ко пијан виси кап сребрним рубинама срца мог.
Ја говорим, ја кличем, ја те питам
широм раскопчаним устима мојих стихова:
Наташа, о, малишано плаво тропске,
обучено у плаву хаљиницу,
обувено у црне ципелице,
волиш ли ме?"

13. Песма о прозирачним висинама (стварања) 1941 г. феб.

Тамо, где висине пружају своје руке,
саткане од звезда, ~~тишине~~ и сјаја,
где је небо прегршт радости и муке,
која груд његову с мојим грудима спаја
тамо раширни крила срце моје врело,
док мачеви [illegible] бозу твоје чело.

Тамо рашири крила, срце. Сан тишина
испуниће ти чежње од жубора зоре,
и у песму песме душиних дубина
твоје ће се срце претворити у море.

Твоје ће се срце претворити у море,
пуно песка снова и ~~бисера~~ корала нада,
пуно светлог плама ко груд младе зоре,
пуно топле чежње, као жена млада, —
ужарено море, распевано море!

И у твоје цеве налиће се химна,
ко плам врелог вина, које груди гали,
однеће из њих лед и малаксалина,
и шикнуће огањ распеваних вала
свеже крви сунца, које као жева
вајана од огња, прегрми и снева.

свака твоја чежња блескаће ко мрамор,
свака твоја реч ће бити пурпур раја,
по-свакада прође [illegible]
са [illegible] храмом сунчевог сјаја.

14. Малој Ласти, која ми је поклонила једног цврчка 1941 јануар

Ти данас над широким меснатим грудима Африке
возиш лед своје гордости
у малим округлим кућицама очију твојих
а ја — ~~комеси~~ подарила топлину једног свог цврчка,
а ја — ~~који~~ држим твој цврчак у раскошљеном длану свог срца
за овде кушим и сишем главе дочке неба,

и чекам те
утопљен у плавим водама тишина широких видика.
Мала ласто, добра ласто, распевана ласто,
узми мајушно трепете мојих речи,
узми комадић сјаја моје душе,
и дај га широким меснатим грудима Африке,
дај га великим устима моје браће-Црнаца,
који горе од пољубаца сунца и пољубаца куршума,
и који зеницама очију својих
благосиљају велику стопу будућности.
Мала ласто, добра ласто, распевана ласто,
поздрави сребром свог цвркута
распевани челик њихових речи,
и кажи браћи-мојој-Црнцима
да им шаљем огањ мог срца,
које гуда и пева, које пева и гуда!

лето. 1941. 15. Исповест четинара у белој јутарњој тишини

„Узалуд твоје очи плешу у јамицама свог осмеха,
узалуд су твоје руке данас беле ко сребро ове тишине.
Узалуд. Ја те не волим. Ја волим груди плаве даљине,
и на њима спавам свој јутарњи сан.
Јер ја сам болан, ко јесењи дан.

Душа је моја попила рујан пробуђене крви ове зоре,
и у њој чежње, као лампе ужарене, горе,
и сваки пламичак говори језиком бола.
О, моја је душа данас химна раскоша и бола!

Узалуд поглед цвећа као пролећно дрво младо, —
моје су руке мртве за топлину твојих осмеха,
јер ја сам дрво изгорело, јер давно сам већ прецветао,
узалуд поглед мој цвећа, као дрво младо!...

Зеница сунчевог огња пева на моме длану,
Зрневље сунчеве крви слева на грудима плаве.
Мртав четинар, слуша зору рану.
Мртав четинар и исповест његове душе плаве.

16. Песма египатским папирусима 1941 фебруар

Видео сам вас мртве у белини једне слике —
били сте бели, као руке болесника,
били сте бели, као мудрост заклопљених очију мртваца,
те-и сањам над вама. Сунце моју сенку баца
над вашом саблаеном белином, трудном од неиживљене чежње,
и ја чекам да се растворе малецне груди ваших слова,
и ја чекам да се расклопе мајушне кућице ваших реченица,
и да изађе из њих —
добра [illegible]

и четерама лепота Клеопатра,
и шум њених голубаца, који говоре језиком отровне кобре,
и ши —
Озирисе, који лебдиш на небу, као пијани клоун,
и бацаш пшеницу својих снова и сен своје охолости.
Озирисе, Озирисе,
осећаш ли расцветане мирисе
мојих нај-свежијих чежња, које чувам у души?
Озирисе, Озирисе,
ја љубим њену руку, руку лилије,
руку заблелог јесењег сутана,
Озирисе, Озирисе!

Видео сам белину папируса данас
у мртвачкој белини једне књиге!

~~[illegible]~~ 17) 12h. 5m 30sec | Јули 1941 год.

Плаву дојку неба сишу усне сунца
док жубори ветра алеја младих влата.
у грудима мојим зри тих сан врхунца,
који мре у дали, ко модрина дима.

Један врабац срче осмехе тишине,
заустављена усни, као румен стења.

Ко уклета рука мреже ковне жице
негде болно плаче отањ мојих хтења.

18) Ја робујем слободи | Јули — 1941 год.

Ја робујем слободи
и гасим се шушурај свеће у души ко камени шпак,
и паук срцем у води,
док ваши груди шетају и вијори крила уплашени мрак.
Ја робујем слободи
и расам срце њеног лета ка сунчевом златном сну,
јер срце може води
уздама својим вихор, што клира у срцу-шу,
шу-где се гаси све, шу-ће брекчи све

као огњени расцветани хаос, као јецање харфе звездане,
док слобода сеје уснама својим чежње ше,
и сажиже огњем сунчане крви моје модре дане.
Јер ја робујем слободи, док она шила на груди моју ране,
јер ја робујем слободи, док јече чежње, огњем изоране,
док последњи шапат срца мог за последњи сунце не стане,
и док се не претвори у осмех своје сунчане ране.

19/ <u>Песма о јесењој киши</u> | август 1941 год.

Ко хрзање разбеснелог коња, пљешће јесења киша,
док сутон раствара врата умирућег дана за плесена.
пуна, као прокисла бујна ливада, таласа се, разливена
по мојим грудима.
и ја идем као својој ускршњој - брати - лудима.

Ко јато младих сивих врабаца батрак дима лети,
и лиже груди свечаног сутонског зрака.
Вода моје душе је пуна некаквог крвавог мрака,
док по чуда разбеснелог коња, јесења киша лети.

Шетају се пошалци зелених бора по дивнима зграда,
које зуре слепим очима у невидљива видокруге.
шапћу дрвећа. Лупају се цесте. Пијачу моје туге,
док у плесу среће нева, као свећа, јесења киша млада.

Јесења кишо! О, хрзање разбеснелих коња!
О, гајде удаљених меланхоличних черкеских шиљва.
Ја сам шипан и опет шипем из кругова твојих воња,
које су пуне ~~нове~~ непокршаве као распевана коњска грива.

Јесења кишо! О, хрзање разбеснелог мога срца
моји су длани раскопчани за поплаву твојих капи,
моје су груди ~~[illegible]~~ растворене за твој плес, који трча
као кости остарелих чамова које мече коњске сапи.

О, јесења кишо! Моја мајко! Моја распевана језо!
Ево ти огањ моје душе! Ево ти пламе мојих очију!
Јер ја у себи носим бол, и срећу, у коју сам дубоко зо,
и коју уста моју дрхте кроз сунчаним очима.
О, јесења кишо! Моја мајко! Моја распевана језо!

*

20) Кинеске песме | август 1941 год.

1)

Моја је душа нага
као месо младе брезе.
Моја је душа гола
и ја је сунчам
на сунцу твог погледа.
О, моја душо врела,
о, месо младе брезе!

2)

Ова ноћ је свежа као огањ твојих очију,
пуна звезда, као душа твоја [illegible],
ова ноћ је ведра, као шапат твојих усана,
ова ноћ је твоја сестра, — добра, уснула сестра.
Кад љубим тебе, ја љубим ову ноћ
кад грлим тебе, ја грлим црне груди ноћи ове
кад љубим твоје очи, ја љубим две вреле ноћне звезде: —
о, ова ноћ је сестра твоја и ја вас две волим!

3)

Твоје су очи
две звездане [illegible] —
и у њих је ноћи
ко [illegible] горе.
О, [illegible] вреле
сагорите вашим
пламеном бурним
моју груд младу
и срце свежо, —
о, твоје су очи
две звездане [illegible]!

4)

Ко јесења киша плака
заборав ће пасти тихо
на твоје груди.
А ја ћу [illegible] тебе
и твојих очију жедних
[illegible] у колевци
својих сунчаних жеља, —
вечно чекаћу тебе!

21) Песма о једном погледу очију / фебруар 1941 год.

Поглед—
распевано вино сањивих дубина очију,
просуто по зраку у прегрштима расцветалим—
Поглед—
ужарена песма сањивих дубина очију,
када се лелуја и опијеним [illegible] ветром шиба душу.
Поглед—
дрхтаво и бледо, ко болесник, треперење звезданог сјаја,
дах пролетних камина, заплео се у коси моје душе,
Поглед—
ускипао пурпурски лав, који држи у својим зубима
парче мога срца, мога скитничког сабласног срца,
Поглед—
бујица уцвељених очију бачена у бездане крваве ланце,
растргао, претргао клупком своје гвоздене ланце,
Поглед,
плес душе по модрини пролећног зрака
запушала и распевано-тиха сунчева трака,
кад моје очи срету ка дрхтавом ветром.
Поглед—
ја, и моја песма, и крик пролетних сфера!

мај (24?) 1941 год. 22) Мрав на великој црвеној ружи

На грудима пурпурне пролећне руже
пева мали слободан мрав:
„Ја певам теби велика црвена ружо пролећа
ја певам теби, и моја је песма јецај рањеног вука,
јер те волим, о, велика црвена ружо пролећа,
и срце дрхтаво мирише твог пурпурног срца.
Ја певам теби велика црвена ружо пролећа,
и моја песма цури као крваво вино.
Ја певам твојим зеленим рукама, црвена ружо пролећа,
у којим спава пламен срца
у којим спава жеђ мог духа
не знам, узалуд мој поглед ко рањена птица, туга
узалуд, јер ти не ме волиш, о, пурпурна ружо пролећа!"

Пурпурна пролећна ружа,
као светла харфа шапће:

„Ја не волим твоју песмицу, мужу малених зуби,
о, мали скитари мраве.
Ја те не волим. Ја волим благословену тишину сунца
и млади сановити плес пролетних веселих киша,

и бескрајно-жедан дах [illegible] звезданог неба,
и [illegible] лет немирних човечјих зеба,
и њима дајем свој мекан бол и своју свилену [illegible].
Јер ја не волим твоју песму, што [illegible] зуби"!

Под ногама [illegible] човечје руке
лежи мртав мали слободан мрав.
и јаук његовог мртвог срца
ко крвави пламен у зраку [illegible].

мртве 23.) <u>Болесна песма</u> мај 1941 год.

У души мојој се рађа болесна песма,
и сутон је њен вечерњи брат и друг.
У даљини плеше, пуни сунца и бора, пролетњи луг,
док моја мртва душа болесну песму рађа.

Кад лута болесна песма, трепери ко [illegible] свела,
срце мој рањено бије ко сломљен [illegible].
Мекан и слободан ритам рађа се из свилене душе,
и умире у њој са сузама, које му се на лицу суше!

О, болесна песмо! О, ритам мојих груди!
Ја скитам, питам од вечерњег неба и од људи
и идем у сутон теби, у твоје тајне, у твој бол.
О, болесна песмо! О, ритам мојих нада!
Ко румење сећања, ко румење свечаног сећања, нада
мој бол, и ја, и крв моја у ~~[illegible]~~ твоју дубину, мучну као вечерња [illegible].
О, болесна песмо! О, ритам мојих груди.

март 1941 год. 24) <u>Јутарњи расцветани стихови</u>

[illegible] јутарњи мирис расцветани
као [illegible], као [illegible], као дим невидљивих [illegible].
Срце је сада свако једна незнана дубина,
и [illegible] огњени [illegible] су сада наши дани.

О дани наши су сада пламти сунца
које се жари, које пева [illegible] [illegible]!
у мени, у теби, о, другови, [illegible] [illegible] сунца
у жарена, усијана, [illegible] као [illegible] [illegible]!

сукљају јутарњи стихови
из груди јутра моје душе,
и као барјаци дижу се пуне,
и лете, узлетима, ко орли и голубови!

О, распевано јутро моје душе! —
из њене дубине се пењу моја хтења,
и ја сам тврди здрав опет као бујни и прастари стенац
на који орлови слећу — орлови моје душе!
О, распевано јутро моје душе!

25) Чујеш ли? — јануар 1941 год.

Чујеш ли?
Чујеш ли ударце пестића челичних стихова
по звезданом наковању моје душе распеване,
пући се ритам њихов, као вика рањених голубова,
који с душе руменило и чесму зоре ране!
Чујеш ли?
Чујеш ли ударце бича немирљивих, врелих стихова,
по растрзаваним ~~х~~ грудима моје душе наге,
док моје песме храбре, као туча индијске саге,
бацају у зрак страшан крик својих мучних окова.

Чујеш ли? бат
Чујеш ли корака мојих пробуђених жеља,
и ритам њихове вреле крви, ~~што~~ која нема илити врхунцу,
~~ххх~~ велики огњеног цвета, што води к небу и сунцу?
Чујеш ли?
Чујеш ли гласове ~~ни~~ мојих чудних чезнања,
и кликтај растворених пењућих мојих мисли?

О, моја је душа данас добра, и млада, и здрава, и нага
и храбра, као уклети витез индијских сага!

*

26) <u>Изађи!</u> 1944 год. март. (задржавање)

Твоје су очи две жудње, што горе
пламом жеђи ове ноћи бујне
и дивљим пламом висине опојне,
а твоја уста: црвен пехар зоре,
што небом шире своје ватре бујне.
О, дај ми уста – црвен пехар зоре.

Твоји су длани две птице што круже,
и плачу тихо - птице за[illegible] згуже.
О, док ноћ вани мрачи тавне туже,
док вани звезде своју самрт служе,
док твоју варош тавне језе пуже,
о дај ми длане сребрнасто-жуже,
да их пољубим - две птице што круже!

Твоје је срце увек пуно плама,
и бујне жудњи, што све тишине слама,
и опијања, које рађа тама,
твоје је срце амвон мога храма,
на који палим свећу свога срца,
док страсти из груди изневе и грца, —
о, дај ми срце твоје, пуно плама!

Твоја је душа башта белих крина,
и рајских ноћи, чулних висина,
и склониште тамних незнаних висина,
и сребрни мирис процвалих јасмина,
и праскозорје дивних дубина, —
о, да те волим, башто белих крина!

Изађи! Гледај: сам на цести стојим,
и срцем твојим своје песме појим,
док жудње језде по ранама мојим, —
изађи, гледај: сам на цести стојим,
жедан сна врелог на грудима твојим,
жедан сна врелог, — том сам себе појим, —
изађи, гледај: сам на цести стојим.

27) Подне 1944 год. март (вежбање)

Подне. Плаво сребро неба мирно ћути,
док сунчани огњи сневају у трави,
одблесцима нојца цвећу, која слути
и тужи за чежњом, коју умор дави.

Три врапца на грудма цесте. Загрнути
стоју они међ сунчане сене. Плави
штитрај сенки њина крила мути,
и ткање са сунцем по њиховој глави.

И тихо, само снови сребрних давнина
бруне то модрини сунчаних висина
које трепте смехом, саичканим од сјаја.

И док доба сања и млад нахор их љуби
цврчући игру у врапца са сунцем се губи,
и блиста у зраку, ко капљица раја.

28) Цветак 1944 год. март (вежбање)

Под ногама тешких и прастарих стена
ко капљица сребра, један цветак мали
бели се ко зрно сјаја разливена
по модрини траве, коју сунце пали.

По његовом лицу тешке сенке шету,
и зрењем својим не храни га сунце
груд малену зрак му не гори, ко цвету
другом, које љуби сребрне врхунце.

Оно тихо сања, и његова душа
као зрно сјаја уморена бије
док над њиме сунце своју песму лије,
коју она срче и тужни слуша.

Оно тихо сања... оно увек сања...
док му у погледу мре ведрина сјаја...
Игра његовог срца са шапатом грања
цврчање о тами свога вечног вара.

О, малушни цветиће! Ти си радост тиха,
и стидљиво око неба и врхунца
три су ти листића три малешна стиха,
спеваних у славу пролећа и сунца!

Те као моје крви у твом срцу пева
и моћ мојих груди ври у твојим грудма
твој шапат је кликња; свих зора и шева
кликтај мени, сунцу, данима и људма!

29) Псалам моме срцу 1940 год. фебруар

Срце! Сад сањару тихо пуне твоји
чашкама свежим њеног младог смеха,
који, као нектар, твоје увеће чари
стрмињама пролећних пошасових леха.

Лузи мога срца — ви сте пуни цвета
мојих првих снова и последњих рада.
Бокор шипких ружа — што је моја среда,
трептај белих крина — што је моја нада.

Лузи срца мога, лузи мога срца,
ја вам певам данас псалам пун тишине,
у кам ваша немоћ већ радо не куца,
но певају песме душине висине!

30) Ани 1941 год. мај

Ти не знаш да те ја мазим и волим,
и да те љубим и злобом и болом
и да те тражим, проклињем и молим,
чежњама, које су на срцу голом
израсле као смех пролећних дуга
— о, ти си за ме смех пролећних дуга.

У гуку срца свих чезнућа мојих
у врењу мојих распеваних хтења
ври песма, којом твоје очи горих,
ври суза, пуна мрачних искушења,
ври небо, пуно радости и сунца —
— о, ти си слава, гордост, пуна сунца!

Ти: што си за ме гордост пуна сунца,
плава ко снег са далеких висина,
ведра, ко усхит бескрајних врхунца,
млада, ко песма зуштиних дубина
које у твоју славу свему кличу!
— О, што си за ме усхит свих врхунца!

О, чежње моје, радосне и свеже
— птице горде планина мог срца —
ка вашој песми моје руке теже
за вас, ко поток, где груд моја грца
у којој муке, ко пијавици тешке —
за вас, о, песме, о мојој нико не бри
хармонијим срцем, пуне моје шушње!

31) Песма о сребрној смрти лето 1941 год.

Раствара очи рујем младог сунца
и бруји, као звоно од опала,
и док у зраку плеше химн врхунца,
и док даљина, ко шуштање вала,
~~[illegible]~~ стоне црвеном ружа — у мом духу
пре једна чежња у ваздушном руху
и грца: „
Љубав је смрт", — смрт, исткана од руха,
"што клечи мирно пред дверима срца,
тиха и мека, ко корачај пуха,
свилених ~~[illegible]~~ сребрном звезда̄ искапана,
смрт — пуна лета голубијих рана
смрт — бледа ко вај понумрлих трака
љубав, е смрт, смрт сагана од знања!
Ја певам теби, о, љубави, теби,
сребрној смрти мога бића врелог,
невиној као одблеск снега белог,
младој ко усклик мога срца целог.
Ја певам теби, о, љубави, теби!"
Расклапа очи рујем мога срца,
и гледа чежњу, која болно грца.

32) Модри дани / август 1941 год.

Ја и моја сенка газимо реда улице
која сања, посута мирисима праха.
Гласови птица, као бубе, чује ми низ лице
док моја рука свију заносе овијех модрих дана.

Ја и моја сенка и шкрипа уличних кола.
сунце се трчко црв и сипе плавило неба.
срца људи: песме сунца, сјај неба и лет младих зеба.
Моје беже плива, кличе, и игра као песма кола.

Ја и моје песме газимо белину улице,
која лежи пор ногама зграда, сама и заборављена.
Као птица се врти око мене моја сенка
док пламен свиленог зрака лиже моје лице.

Плава срца мојих песама су пуне крви
што тече крви из распеваних вена белих тополева,
и док по мојим дланима сунчане они пламину ко црви,
идемо, ја, небо, сунце и песме ка пуљсу срца ових столећа.

33) Балада о Доброј шуми њених очију / 1944 март

Сањам те, ко путник усхита, о Добра шумо далека,
ко плаве груди девојке, што буди устама срце,
у очима мојим ја носим плес твојих сенки и жубора
по венама мојим и срцем чезнува твоје срце.

У сневању зелених гранчица твој дах струји и шапуће
у сребру месечеве светлости твори се одблеск плаве
у жубору вода и гласова твој: глас ко срна скакуће
твој зов, се усно у косама моје сањарске главе.

Над тобом, ко песма од злата, сунце пева и плеше
и својим рукама плавештим врхове љуби твоје

34) Штитраво јутро 1941 год. јуни

Кроз блиставу тишину сањивог јутарњег зрака
скакуће неприметно мога погледа.
Мир. Засмејано-плаво таласање облака;
и светлост. Мирна. И бледа.
И три узвика изнешени са усана.

Корачаји моји батом својим сручу тишину,
која снева, ко сенка пустих давних дана.
Ходим. И стером чујем подрину даљина,
чија нега сене и треперити немих кула.

Ходим. Јутро цвета заносом пролећног крина.
Ходим.
Мир.
Засмејано плаво треперење језика.

1941 год. август 3 г) Расцветана палитра мог стиха

Узалуд се труди расцветала палитра стиха мог
у сребрном хаосу стиха, контура и боја,
јер чињиће у вртлогу вечности душа моја,
док ко зова цвета палитра стиха мог.

Узалуд стара мог духа, што који плете стих мој
јер се гаси у трку огањ свих створења
јер у вртлогу муке чупају мене хтења,
јер чезне стара мог духа, што који цвета стих мој:

Мој стих — дете уми, што се у клетви оца — духа мог
ковитла се нарцисоидни огњем оца свога —
и смеје се смехом сакатог жељеног бога,
док се снитра и ломи оган духа мог.

Узалуд се смеје расцветана палитра стиха мог
у сребрном хаосу цвећа, контура и боја,
јер чињење, жеља и жудња душа горућа моја
док цвета, чека и скаче по кључи стихова мог!

36) Давидов псалам. Јули 1941 год.

Ко Давидов псалам ја сам весео данас!
Срце, узалуд куцаш болно чекићем свог пулса!
Груди — узалуд јаучете, ко ветрови уклете реке.
О, ко Давидов псалам ја сам весео данас!

Ја видим. Груди се тресу. Пулс срца се [illegible]!
Ко видим ја. Мој дух неће нико никада да [illegible],
јер јак је он и млад, ко дихај пролетних вода.
Чекићем узалуд куцаш, ко [illegible] пролетна вода,
јер ко Давидов псалам ја сам весео данас.

Ходим. Даљине. Шапћу модрине контура,
~~[illegible]~~
Треперењем [illegible] се [illegible], [illegible] свог плеса.
А ја ходим и носим ~~сво~~ на длану своје срце — [illegible] меса
и капљем, кад ужарена песма жељних бура
јер ко Давидов псалам, ја сам весео данас.

Ходим. Исрчем небо и сунце. Ходим. И срчем срце своје.
С даљи, ко зелена чаша на једно [illegible] стоји [illegible].
Оде [illegible], видици жедни, поља бела,
и док [illegible] моје груди заносом светим [illegible]
певам ја, ја — Давидов псалам, изваян до крви и меса.

—

37) Балада о мравима. Јули 1941 год.

Легао сам на траву и убио сам своју душу
и гледао сам у небо, у јеле и у видике
после сам извадио из џепа слике
па сам заспао у трави, кад сам убио душу.

А један мрав се попео тихо на моје чело
и његови корачаји су изгубили [illegible] трака.
И још један мрав се попео тихо на моје чело
и борили су се тихо два мрава на мојим грудима

А ја сам сањао о њој. А мрави су се били.
И тада су мрави два мрава на мученице,
док сам ја у сну видео њено лице
и насмејао се тихо, док су мрави већ мртви били.

*

38.) Ја 15 јануар 1941 год.

Ја, човек двадесетог века
говорим гласом електричне варнице
пуштеним цикцаком напетих електр. [illegible]
и срећем кањава угашена, расцветана сунца
што се клате у топуштаним глобусима фабрика.
Ја, човек двадесетог века
срећем механичко срце новог младог живота,
који ме милује својом мањавом шапом
сањаном од светлости машинских варница
и од сукња [illegible] електричних влакова.
Ја, човек двадесетог века
пијем снажним грудима увећу варош насмејане електр. ћеле,
сишем славу гордост народних младих брзина,
и једем дух своје мајке земље
раштевано-гудим чељустима електротехнике
хрђеним разапетом бескрају меридијана
космичким жицама електр. струја.
Ја, човек двадесетог века
који носим у срцу растопљену мудрост 20 столећа
скакућем сада огњеним корацима авионског неба
по раскопчаним грудима сунчевог сјаја,
и кличем гласом, ширином од воље:
"Моја је крв пуна ритма лудачких електр. стихија
моје су очи две плаве чежње сливане у моју славу
моје су груди чежња [illegible] и лудачки [illegible] потока,
о, ја сам данас сунчана електр. мушка од меса и крви,
коју милују светови, као разиграни огњени цвеј!"

*

39) Сумрачне хармоније — мај 1941 год.

Ко огроман плав љиљан пропеван дан расте и клија,
и ја сам стар, дронуо и сув, ко дим фабричких кумина.
На огромној плавој љуљашци неба сунце се игра њега,
док, бледа као поглед плавих очију, трепери тишина.

Умор се завлачи у моја ребра и груд кљује
зубима злобе, која грца у сваком размаху руке.
Сад је час кад моја душа на све пљује.
Сад је трен кад смо ја, моја песма и све нехај зелене муке.

40) Предвечерје душе — 1941 август

У моје срцу клија отров чежње,
и звони вапај набујалих мука,
и дух мој, као самртничка рука, —
непружен, чека трептај врелетежење.

Узалуд. Све је мртво. Пересекшиве
мењају тихо, модре као снови,
док у даљини, као коњске гриве,
по модром зраку лебде голубови.

Далеке хумке чезну у маглини
и плету својим болом вапај један,
који ко дим трепери у висини,
да умре намах, уморан и бедан.
О, што је мрачно предвечерје душе
када ко лишће мре ведрина паде,
кад мрачне слутње памет у вољу руше,
када се сумор мојом душом краде.

У моје срцу клија отров чежње,
и звони вапај набујалих мука,
и дух мој, као самртничка рука
непружен, чека трептај врелетежење.

41) Писмо M-lle Lily Јануар 1941 год.

Седим сам у соби и зато вам пишем.
Соба моја је мрачна, соба моја је жалосна,
и само перо моје жури по хартији белој
звиждуће радосно као заљубљени врабац.

Зато чујте, mademoiselle, моје стихове
мада они нису довољно исечени
да кажу
као eau de cologne
у ваше нежне уши музикална уха.
Ја седим сам, прост као шкрипа сеоских кола,
а ви тако нежна,
сапета мирисним ципелама и дугмом,
ко наранџа пучка.
Ви
која имате 32 зуба и хаљину боје гаубалог знања,
ви
чије су груди неувеле песме
да у њих зађе сунце,
ви
чији глас звони као три хавајске мандолине,
чији је глас сладак као мока јогурта,
чујете сада моје речи, што имају од козијег млека:
Да ли сам ја крив
што сам весели од њакања магараца,
да ли сам ја крив
што су уши моје дуже широм отворене
за оне који исепе више хлеба, сунца и неба?

Видите,
моје очи имају сјај виших ципела лакованих,
моје уши су црвене од радости, као социјалистичка застава,
јер, ја сам пијан од ~~звука~~ вашег гласа
и од ~~шеповице~~ вашег погледа.
~~Шта, кажете ви~~
како се усуђујете,
но, mademoiselle
три и по кила радости ми носи ваш глас,
и, мада сте досаднији од Хорацијевог стиха,
ја вас волим више
од мојих чокула, црних као мртвачка кола,
чак више и од
мог кучета, које се зове Bibi
и које грациозно лаје Ав, Ав, Ав!

Mademoiselle, ја сам сам у соби.
и чекам вас:
зашто је ваш поглед слађи од бонбона Nestley

зашто мој глас који звонко сеоско звоно
дрхти, као старац безуби и белобради
када вас види
и поздрави: Bon jour, и Lily!"

Ал ви чините сама. Код вас је жур.
Код вас је: 15 гостију, 1253 раскошаних речи,
15 „добродошли" и 15 „какосте",
15 цилиндра + 15 празних мозгова + 15 дебелих гобаца + 15 магарећих осмеха,
код вас су: батаљон фраза стрељаних застарелих, ~~шталагасмех~~
код вас су: 15·2=30 рукавица белих,
код вас је: жур, жур, жур.
Но тужне, ја нећу код вас на жур сам"
јер немам цилиндар, беле рукавице, реч „Хвала, част ми је, добар"
и магарећи осмех, што чао као келнерска задњица.
И рећу ву гледајући ваше госте,
пијане од вина, осмеха и плеса!
што нису људи, што нису људи;
што су кликери!
што су кликери обучени у капалоне, цилиндре,
обучени у рукавице беле и машне разнобојне,
обучени у гомилу празних речи „какосте" и „добродошли",
обучени у лакирану одећу магарећих осмеха.

Зато тужне:
Та нећу код вас.
Ноћу ћу вам написати једно писмо,
добро дугачко као магареће уши.
А ако ми не одговорите,
шара врсте од жалости и киравице
натечени конзервираних сардина,
фрапе-жанових сленита
и Андерсенових бајки.
И разболећу се смртно од љубави и ~~грознице~~.
И узећу своје кученце се зове Виљ;
и потући га у шушкицу
и зар ћу по вели зарађати у жалости и љубави
овако
Ав, Ав, Ав
Ау, Ау, Ау.

42) Неколико речи о данашњем јутру мај 1941

Ко рано сребрних звезда јутарња светлост лепи
по мојој уплашеној души, која се у страх мрви.
Утишавање (?) испуштине (?). И крик, што неком прети.
и свилен шуштај ћенеши (?). И песма сунчане крви.

Мали су чуне (?) мука, ко река — стрепња, а бога,
и свако срце је данас крвави излев неба.
Сунце је над тавом нашом залогај очњеног (?) хлеба,
но драги су наши мали, ко [illegible] бога?

43). Балада о руменој птици 16 јануар 1941 год.

Ја мали, млад, четрнаестогодишњи вал
набујалих људских река
певам пуних груди та псалам теби
о, срце људско, срце румено!
Ја певам:
— Људи,
растворите мишићаве кавезе својих груди,
расклопите коштане решетке својих ребара,
растварајте црне чуштуре (?) својих шума (?),
и пустите малу румену птицу сунчаних крила,
коју срцем зовете
да процикта (?), да залепрша (?), да полети
ка великој пламеној кући свога брата Сунца.
Нека полети, нека полети,
крилима сатканим од сна најбурнијих хтења,
грудима вајаним од немира најсветлијих чежња,
и нек запева радосно
заједно са великим набујалим рекама
и са горућим блеском електричних варница (?),
заједно са [illegible] источника (?)
и са шуштавом корака очеве Мавоке (?) [illegible].

(и сада да сам нађе (?). Ако да га
изгубио крај [illegible]
није [illegible]
досад [illegible].)

44. Загонетка јануар 1941 год.

Оно, што у нама своју ватру лева,
оно, што у нама своје снове стере
у пламену стрши, у сударању веће,
једном тихом чежњом увек, увек сева.

Једном тихом чежњом, тихом као дани,
који у трагичне шетају се снуем
док га плачем тужан и од муке грцам
низ мрака, што се дишући одахн.

Што је она ватра, која ко крик стрши,
расте у мом бићу и трепти ми болом,
што ће моју душу као ветар стрти,
што ће спалит чежње моме срцу голом.

Што је она језа, што га шаље тишина
низ безнадне муке и гору већ жара,
ко угасла свећа Христовог олтара,
ко ~~[illegible]~~ распеван уздах звонкастих даљина.

Што је она мрачна и суморна сена,
која шапће тихо језиком свог стида,
док ми срце топло вечан лелек кида,
ко што ветар кида задње шпетког лева.

Што је загонетка, уклета и хладна,
која мојим срцем као вихор језди.
Што је шапат ветра о „Поповој" звезди
што у моме духу жре ко жена гладна!

45) За успомену њој мај 1944 год. (Шашвици)

Кад све што ~~сагори~~ прохуји, што је сад у нама,
кад сагори срце, сочном прве свеће, –
остаће ми плач! :– осмех на уснама,
и ~~љубави~~ другарова часће, мајушно прошеве.

46) Песма о човеку

јануар, 1941 год.

пламенови,
пламенови,
пламенови,
о црвени пламенови мога сентименталног срца,
које у својим језицима носи цео свемир,
које у својим грудима носи љубав свих људи,
пламенови,
пламенови,
пламенови,
о црвени пламенови мога сентименталног срца,
сијајте у ражарењу крви несама мојих,
певајте у плавенилу зеница очију мојих,
јер на вашим жаром своје [illegible] мојих,
јер на вашим устима говорим целом свемиру,
јер на вашим рукама дајем своје срце моме деди,
моме добром деди свемиру.
пламенови,
пламенови, на устима,
пламенови,
ето иде, као коњ, као коњ без узенгија на [illegible]
ето иде као коњ бео сребран пренуштак,
досежући крилима свитунада,
окупан сунцима свитучења
коме севају пламоока ~~[illegible]~~ „сама"
сви удари мога срца врелог,
о коме шапућу врхари [illegible] буку,
што је пренуштак,
када се човек, и сав његово срце, и небо, и сунце, и све
претвара у белу огњену црвену песму,
кога се грли и љуља у вихору најсјајнијих сунаца,
што је пренуштак,
када се човек
претвара у звезде сунца.

пламенови
пламенови
пламенови, о златножуте бескрајности мога срца
о црвени ~~пламенови~~ црвени мога сентименталног срца,
сијајте као огњени мачеви, шикљајте као огромне беле [illegible]
из пламена мога срца,
говорите шушкавом кораком Велике Пламене Мисли,
јаучите, као несрећна деца угашених очију,

о, пламенови мога срца скитничког, мога срца младалачког,
јер иде тренутак, и куца огњеним прстима
на врата мојих чежња.

Што је тренутак,
што је тренутак —
ето долази —
раствори своје звездане капије, моје срце што то,
рашири своја крила душо моја замишљена,
и ви —
пламенови
пламенови,
пламенови!
о, пролећни пламенови мога скитничког срца
пригните своје ~~[illegible]~~ главе светлокосе
пред звоном сунца
које се зове човек.

47. Балада о кућама 1941 год. мај.

У сенци бледих мука, у пожару сванућа
ко полуноћна сања, где лебди прегршт кућа.

И своје златне стреле на њих ће лије сунце,
што као огњен лабуд огрева све врхунце.

У сенци стоје куће, у вечно тамној сенци,
туга безумних песми над њима стоје венци.

Што су венци од мука умрлих болесника
што су венци од туга и [illegible] урлика.

Што су венци од снова несањаних никада,
што су венци од суза и самртничких јада,
што су венци од огња, што ма је чежње руше!

О, мрачна прегршт кућа у пожару сванућа
да ли сте ви вам мене [illegible].

Дошао је улицу,
исписао реку

|| Пшенично зрневље
сунца

Сунце је шушти нос бога, који ши
[illegible]
[illegible] фраве

48) Бој 1941 год. април (?)

I. Мелем у предвечерје

У немиру чежњи, као шапат крина,
у мом срцу струји једна нежност снена,
пуна светлог жара палених висина,
пуна ритма крви мојих бујних вена.

Што је нежност, која шапуће о теби
меким гласом среће и свиленог бола,
што је онај немир, којим кличем теби,
што је жеђ, кроз коју моја душа гола
говори ~~ватарски~~ треперењем својих ~~тешких~~ ледних мука,
чека у тај свечаности твоје нежне време,
чекајући увек, ко пружена рука,
и ~~за~~ милости, и уздах, и молитве беле.

Но узалуд. Згажени су бокори свих нада,
сломљене су сад шаблоне чежња мојих,
и остаде само прегршт светлих јада
којима ~~се~~ спуштају увек, увек њојих.

II. ~~Усамов~~ Усамљеност (тавничину)

Сад, кад памтим трепћући ватром безнадне чежње
што мојом душом лебди, ко светла дечја прича,
осећам како сукња музика мраморне тежње
кроз тела мога бића.

~~Со~~ Осећам нежности бола, меку ко лабуђи ритам,
осећам жестоку жудње и чујем сок тишине.
Могу се кроз градић мали сам и расплакан скитам
обучен у огртач тишине.

Улице ступе сенке луњају своју шарину.
Куће гуре у мене стакленим очима страха,
а ја се плашим и бежим и тонем у безнадну тишину,
дајући шум маха.

Да л' даље срећем и кажем: „Зашто и чему све што,
што мојом душом језди у ове ноћи туге.
Јер залуд ~~[illegible]~~ срце огртач бронзане дуге,
јер залуд кличу све чежње!"

напомене

Што је боље, је тако, скитати кроз ноћ певушећи,
~~[illegible]~~ непознат самом себи
и носити у срцу пехар једног сунчаног света,
што га поклоних теби.

И после залутати тужно далеко међ дрвеће
и тихе кораке слушати ~~[illegible]~~ тихе валове муке,
док из ~~[illegible]~~ срца сунце и љубав и тренове
пружа у бачене руке.

*

III. За тренове и моје туге

уздаха

Сад кад тренове лиже крчаг боја
по обзорју, што сања под крилима неба,
тиха, ко лет ласте, што не нуди меда
и ја сам пеступ туге, као кора хлеба.

Тужити — то је једино што вреди
и сисати самоће своје мед,
и сећати се тебе свим што бди
у мени и мог срца топи лед.

Тужити белим уздахом тишине,
што клица срцем поруке моју груд,
и гадати се вихору даљине
што тугу моју, где, разнесе свуд.

Тужити плавим осмехом певушећа
што својим гласом гори сваки трен,
и, пружа пламен драгих свануђа,
уснама срчан сваки осмех Твен.

Тужити, ко вир, песама, што срцем
жубори тихо и разноси вај,
тужити тихо, и ~~[illegible]~~ шуља гризан,
тражећи у Твој свој матични рај.

И после тихо умрети без муке,
носећи наш усклик у свој сну,
скрстити тихо на груд мртве руке
што жудеху некад загрлити Тву.

*

IV

IV Бљесна сазнања бића

Осећам данас: сва трептања свуда,
сва понирања у космос и себе,
све оно, што ме својом тајном гребе,
све је то само један [illegible] бића,
и свилен одјек сунчаног живота,
што звони у срцу мога мрачног жића,
ко немир, тајна, усхит и лепота,
вајан од сребра мојих чежња ~~врелих~~ белих,
сневан у пламу мојих суза врелих.

Осећам данас: све што звони у мени,
ко златно класје са пшеничних поља,
све је то само једна врела воља,
и полет свуда ка сунчаној сени,
све је то песма, [illegible] и бестрасни пламен,
што створе биће сад поклони мени,
кад мојих нада трепери потајност,
кад срце кукња, мрви се и пени.

Осећам данас све што и на длану
ја држим свету, светиње и тајне,
јер ти си огањ свакој свете ~~тајне~~ сјајне,
што у груди мојој свету руку кану,
јер ти си све, док сам ја само одјек,
што трепти болним дахом предвечерја,
јер ти си све, док сам ја само одјек,
што мре, ~~сад~~ те тихо ко шум [illegible] перја.

Данас ~~Сутонске~~ V.

Кроз златасту светлост сагорелих дана,
нити граі је данас само бледа сен,
кроз акорде смеха, што клизи с усана,
кроз чежњу, што крије сваки поглед њен,

да продужим њу, и у њеном бићу
да живим ко облак и ко звездан прах,
ко трептање нежна, које свету кличу,
ко песма, што струји, ко пропевани дах.

Ја сам сваки њени осмех и чежње
и њенога бића расцветани цвет.
6, 1 ја сам пролеће њеног бића врхунец,
и чежњи њених један сунчев свет.

Но ипак ме мучи једна жеђ, што гори
и штипа у сваком мог уклетог сна.
То је она слутња, која душу мори,
и над срцем што тишти вео [illegible].

То је презирање и себе и других,
и звонкање крви ~~[illegible]~~ упокојни клик.
То је све што имах и све што изгубих,
то сам ја и срца мог последњи крик.

јануар 1941 год.

49. Последњи пијаници луди, који живе

У мени

Протумиће моја крв као загрела 4 бујних коња,
и ја ћу расти у распуштени длан младих плавооких шишмиша.
Можда ће бити, јесен и кошница дубоких воња
издиће по видицима и по плавим одблесцима залива.

Мртви погледи, мртви осмеси, сакаћена понирања у себе,
све ће то протутњати кроз капију мојих чула ко сан.
И све ће бити предвечерје и позлаћено шуштање слова.
И мој живот ће постати уклет и разрушен храм.
Свемир ће ме усисати, као мајушну локву блата
и ја ћу бити њих, ко летину, што лебди над рекама.
И свеједно да ли ће моја душа постати део трава или старац пуцкетање звезда
и свеједно да ли ће у њој бити бог или простачки дорат од храма.
Све једно. Јер знам: мене је убио курири пијани и језива
што лебди у сферама као небесна коњска сан. Ута
мене је згазила моја жежња као гвожђе шеснаест обруча,
мене је попила и усисала и цармача кишна кап.
Јер ја и сад не живим. Ја сам само рефлекс тишине
и шум трава и шуштање класја, и белина 6-ог ребра
неког мршавог човека, који ме шиба вечну кутију сите
док ја њему цудим и откину мог срца, који пушен неког срећа.
Ја сам последњи акорд себе, и последња кап крви последње из тише
из последње жиле мог доброг девице свемира.
Иако сам ја хрчање коња и таук човечјег немира,
ипак је мени тужно, сад у овом предвечерју, кад капље крв у мени самртни тиле.

Тужно ми је. Волео бих да плачем и да се, срам, јесењој кини
или да се утопам, ко и бос по ноћима студених тротоара.
или да будем белина харинге, по којој ће некад да капље
последњу реч туге последњи човек, у рушењу свих храма и олтара.
Тужно је све, зар не? Ипак, још стајући мајушна срца
још тече моја крв, као мајушан, мајушан, мајушан потоци.
И зато пијмо вино, земље и небо, јер за њу све греха,
и умримо играни себе, људи и неба и сакатих понирања.

50. Скитница септембар 1941 год.

Волео бих да будем скитница, која све што у вечима [illegible] (устима)
но који свуд носи пуно звезда, пуно сунаца и пуно неба,
који је млад, ко моравска песма, која никла из срца пролетног (мог),
који је здрав, ко мирис меса младе влажне земље.

Волео бих да будем скитница, и да израстем просто из утробе земље,
из стења, или из зрелог класа, млад, наг, са песмом на уснама,
и да направим ту песму, и да је [illegible], као маргарито небо
по целом свету, који шета, обучен у цилиндар, [illegible] и панталоне.

Волео бих да будем скитница и да ставам ногу у [illegible]
са стомаком пуним вина, пијан ко земља, и го ко [illegible].
И у [illegible] [illegible] да заспивам; — [illegible] — да ми буду постеље,
небо — плав цилиндар, а сунце — огроман жути долар.

И тако бих провео цео живот у добром скитању, ја који сам човек,
но само зрно [illegible], [illegible] у цилиндру, где све то је машина.
Миловао бих велике црне коње, љубио им њушке, и поверавао им се тихо,
и они би ме разумели, јер ја сам њихов брат, као они воле.

И после би плакао са кишом и смејао се са малим поточићима,
и шапнуо би са кишним ветром [illegible] и дашивао се са облацима,
и застао бих ко у води, са рукама скрштеним, и са грудима загњуреним у њему
да би се [illegible] [illegible], и потурао по свету четама својих песама.

Волео бих да будем скитница, са великом луком у устима,
да ми свака буде брат, свака река — сестра, свака звезда — баба,
и ја то [illegible], да будем најмања беба њихове породице,
и да спавам [illegible] [illegible], која спава [illegible] дететом.

Волео бих да будем скитница. Тад би свака [illegible], а [illegible] [illegible],
била мала звезда, и [illegible] тајанствених [illegible], и [illegible] [illegible]
и дисале би све велике ваздух моје душе и [illegible] би [illegible] мог (устима),
и пресале би весело по [illegible], као расцветане [illegible] [illegible].

Волео бих да будем скитница и слушам плава срца
свих цветића, а првих [illegible], свих извора, који спавају по свету,
да говорим језиком [illegible] [illegible], да плачем гласом јесење кише,
да дишем грудима реке и да се смејем смехом [illegible] [illegible].

И после да умрем као [illegible] [illegible] уклети [illegible]
која [illegible] на свим олтарима [illegible] свеци [illegible] (хранио све)
кад [illegible] умро тихо, као [illegible] дечјих очију,
са песмом и љубављу које горе за све људе и сва бића.

Кад легнем у трбух вечне мајке тишине, да се не пробудим више,
вирећу сигурно ~~опет~~ песму моју и већи у њој тихо:
„Песмо моја, узалуд си ти весела девојчица која својим ципелама
лупиш, пошто нема ~~[illegible]~~ свемира. Узалуд. Узалуд.

Песмо моја! за тебе је свемир увек био пуш срца и цвркут ласта[illegible] / ласица,
за тебе је сваки каменчић, сваки уздах, сваки блесак очију био мађионичар / бог,
за тебе је свака капи кише, сваки поглед, сваки дах био пут ка тебе
за тебе је свака ~~[illegible]~~ суза човека била мађионичар, пет, разапет на крсту!

Песмо моја!
ти си носила у себи топлоту очију коњских
и жеђ ~~[illegible]~~ пишта јесењег и зелену крв траве што трепере.
ти си била језерце, по којој је пливао сваки лабуд и сваки отпадник
ти си била речица, чију су валови / или грдне сузе државе,
ти си била цврчић срца, и сабља, и коњско копито, и бела вода чесме,
ти си била све и у шерпу својих крила носила си и мене,
која сам ~~као~~ зрно пасуља малецан пред тобом, о, песмо моја,

Песмо моја!
опрости ми, што сам ко зелена биљчица, израстао у твој длана,
и што ме увек чуваш у свом длану,
и што ме поклањаш свакој звезди и сваком комаду земље,
и што ~~ме~~ сејеш пшеницу мојих речи по свемирским њивама,

Песмо моја!
опрости ми, што сам ја само твој одјек и твој одблесак,
јер ти ме носиш у својим грудима, место ја тебе у својим,
опрости ми што ће свака као сунчево снежно прштава у ка[illegible]
што једим по опетима сваке наде, стижем погубаце сваке моје и твоји
а што држим за узенгије сваки полет ка сунцу и к теби.

Песмо моја,
ја сам зрно последњег класја твоје жетве,
ја сам последњи слабачки откуцај твога срца

52. Скитница и њена чежња — лето 1941 год.

Шум корака мојих по стази твог срца.
О, да сам сад свила твог осмеха белог,
да сам шапат чежње твога срца врелог,
да сам ватра, песма и топот твог срца!

Може бити ведро свуд те ватром пржи
и у твоја гула плам заноса лева,
моја врела рука, те, над тобом држи
блистав печат сунца јунског поподнева.

Устима бих пио потоке свих чежња
што жуборе ведро по гају твог духа,
јер, те, да сам само одблеск твојих стежња,
и скитница, која покрива пут глуха.

53. Ипак је све пусто — лето 1941 год.

Сад сам сâм на брду, а од сенкама грања.
Свилен сутон цвета, као осмех неког,
што из моју душу, ко одблеск пријања,
посеви ми њихај узбуђења меког.
Сад сам сам на брду. Њишу се минути
и ~~[illegible]~~ каскаду сати, ко брдски коњици.
Чекам те, док сунца моје срце мути.
коме чак и цврчак врапца не сме прићи.
Чекам те —
чекам свилен шушањ корачаја белог
што на твога лица урезује нога.
Чекам, док ме понесе мог заноса врелог
носит погут бога.
Чекам те, и ћутим —
у њихању свога срца твој дах слутим,
и свуд те налазим —
у срцу, у грању,
и у дихању меке земље коју газим,
у топлом шуштању
поточића ритма и сунчане сене —
у Кладнови сене!

Сад сам сам на брду, под сенкама грана.
Радост и смех сипају у сваком минуту.
Пијем ~~гледам~~ сјај врхунца. Слушам птицу жуту.
Пошто са мном није, под сенкама грана, —
ипак је све тужно,
зар не,
о, сјају трепереће ~~овоглико~~ галаксије дана?

ипак је све тужно

Балада о свемиру њеног смеха

54. ~~Наговест мој~~ лето 1941 г.

Кад је све трептање снова, и кад бивше грозе [?] јад,
ја осећам како срцем влада једна жеђ и глад.

Ја осећам трн заноса и љубави стидљив пој,
ја осећам како расте у мом бићу свемир твој.

Што је свемир, вечан врело од жубора смеха твог,
~~ткан~~ од сјаја твог погледа, која ме ражиже свог.

Што је свемир, вођен младан из светлости твога сна,
који као сок свих сунца у твом даху зри и сја.

Што је свемир, пун ~~речица~~ пошљка [?] мојих речи, стида мог.
Што је свемир, млад и силан, ко негдашњи свети бог.

У њему све тежва [?], сукња [?], ко расцеван сунчев дах,
у њему је све отуга [?] и светлости размах плах.

У њему је жар свих душа и уздисање срца свих.
Он је бујан као живот, и ко старачка смрт тих.

Кроз тај свемир, ја говорим, кроз тај свемир, шапћеш ти
у њему је сва лепота, што у грудима нашим зви.

Узми свемир тај! О, узми све што некад беше ту
у мом срцу, и у души твојој коју сад ја познах сву.

Узми свемир твојих чежња, твога смеха, срца твог.
Он је млад и силан сада, као дижај бића мог!

септембар
1941 Скопље

55. Звездани јесењи сонети.

I. Лик Септ. 1941 год. Ск.

Ти си жудња и нежност сваке ствари
и звездани полет златокосих хтења.
Твоје су жуди горући олтари,
очи: две песме плавог искушења

Руке, исткане од сребра тињања,
очи: два зрна звезданих огњева,
глас: дихај сунца кроз плавило неба,
и коса: горски поток, који пева.

Твоја је душа море свих чезнућа
Галебно море, плавооко море
над којим небом горуће жар сванућа

и у ком мач срце ко гуј гладан
гиба се, њиха, тврди доће на горе
чека и вреба твог срца вал гладан.

II. Јесење младе жудње септембар 1941 го. Ск.

О, гле: плач душе, срца гладно вапање
сад ја поклањам теби и свим људима.
И… жудим смех твој, — ко врабац грања њихање,
твој смех, што гучи, ко деце у зубима.
Ја жудим твој глас, наших бића спевања,
и наших чежња светлоока свитања,
и наших жудња посребрена севања,
и наших дихара свилена стапања.
Ја жудим твог погледа сребрн скут,
и твојих жеља ружичасту сен.
Ја волим твог страдања сваки кут,
и срчем твог полета сваки трен.
Ја волим твог усхита златан звук,
и увек чујем ја — њих, сјен и круг.

III. Spleen септембар 1914г.

Кад све буде прах и сенка, где се стиши
сабласне, ко дихај поноћних минута,
кад ће живот падати с наших лица стрвни
и усклике свеће и шарања круга,

кад ми будеш само црн трулеж костију
а ја зла и црна сенка без имена,
кад ће ми се очи само плач да крију,
кад ће ћутати уста, сабласна и снена,

шта ћу ти над гробом доћи с оног света
у ком сунце крешти, ко ваљена птица,
у ком ђаво пеце и клокоће пена

и очима ће шинути погребиви над гробу
и викнеш мени... и крајичак лица
људског Spleen-а, који ће ми шапнути „Збогом!...“

56. Визија

што су свеште ноћи, пуне плеса сена,
кад месечев огањ скакуће по трави,
кад севање наше, ко сребрна пена,
кроз срце ми блесне, и памах се јави

над гомилом плавим очију ми жедних,
и ја видим тебе у белини сјаја,
(што су свеште ноћи, пуне звука чедних,
кад месечев огањ сочне снове вара.)

Шта си ми нада мном. Шубор, авета духа
својом снёном руком трли тулла мора,
и овде чезнуће, ко дах белог круха,
зри у ниском плесу расцветаних бора.

Твоје очи: плава срца мог усхита
гледају ме жељно потезом мог бола.
Твоја коса: мек покуцај бујног жита,
губи ме и жеже, ко горућа смола.

И ја сад осећам дах твога немира
пун младићких жеља кроз неоткровљења
блесак твог вапаја, а дах твој, твога тиха
њихање усмеха, и шапат весеља.

Визијо безгласна! Дај ми осмех један
и све што имаш [illegible] трули свог усхита белог.
Пружи ми свој усклик [illegible] и један
на удар где дај ми жеђ свог срца врелог.

Хоћу дахом твојим да сагорим себе
нек се сломи мрамор мог плачног куцања,
нек снег мојих речи бледсушом погребе
нек проповеди блесне, кроз мрак мог сумњања.

О, свака је књига: твог заноса сада
ломача, на којој моја душа врела,
баца болне сенке растераних нада,
и остаје само прах белог пепела.

Мај 1941 г.

Шапат у сутон

мај 1944 г.

Сутон. Мочеш сутон. И ја и ти.
И тишина више. Све је ноћ и сања.
Њишу се људи, ко сребрне нити,
светлост се топи, ко дах светог храма.

— Све ћути. Ћутимо и ја и ти.

Ја горим цео. Зашто срце чева,
душа се мрви, чуди жеђ искуја,
ужарен немир, ко муњина сева,
и пиштам крви звекет и суја.

— Далеко негде ветар болно снева.

О, шта је то кад свуда расточено,
свуде плаветнила, као леш свитаца,
свуде, ко бескрај неба расклопљено,
свуде свих младих незнаних сунаца.

— Гле: све мирише на жудњу и сено.

Коса: дубок сјај класја покошеног
пада ми на груд/вреку и на длане,
и ја пантијам жар твог јада снёног,
и бескрај твоје душе распеване.

— Гуде ми шапат ветра удаљеног.

Сутон. Мочеш сутон. И ја и ти.
И више тишина. Све је ноћ и сања.
Њишу се људи, ко сребрне нити,
нестаје светлост, ко дах светог храма.

— Све сања. Сањајмо и ја и ти.

Волео бих строшивени минуцијним шибошом динамита

Моја Вера

Кроз сребрни небеско речу кроз неку безмерност етера,
кроз тролеће свих душа, кроз недоглед свег зла,
кроз певајући устрем орловских крила ветра,
кроз дрозан витлам сунца, који ко, суза, сја,

чуј буру мога срца, види лет моје вере,
чуј звекет мог немира, звоњење духа мог,
надљудски крик мог бића, које се над сунцем стере,
и капљу моје крви која је мајушан бог.

О, види моје ~~руке~~ длане које су пуне звезда,
урезан над хаосом сфера, где лебди корак мој,
сва неба и сунца свивају у моме телу гнезда,
и вечност уснама пуби стихова мојих рој.

Ја дишем у свакој травчици, ја сам срце свих бића,
ја живим живошћу сунца, руд неба је и моја руд,
о, ја сам јесен што жамори и пролеће што буди свиће,
чуј ветрова, лавина и орлова је и мој свагдашњи чуј.

Јагуар.

Роман у 12 тома. — Шест првих томова штампан у штампарији — Тусар мртав је отац „Јагуара", — после „Јагуар" и његов васпитач". Има кумир, васпитач је огроман философ, народни резим, шест других томова Европа и Америка „Мајмун", „Чичица", „Јагуар", део политички, економски и интелектуални план (литерарно-философски систем) садржај савременог културног света.

Роман о славном мегарију 7 тома

2 штиба „Слав мегарија", и „Милостив Христос" (литератури врагуи (деца)

„У Јагуару" бескрајно много типова философских система, представљајућих своје теме, практике, химера и безграничних визија „свету" и др.

Уосталом — прво претворити се у чек после читати

Балада о светлу његовог осмеха (песма)

[illegible] У сваком њеном осмеху, што се тихо мешаше, лебдао и тонио као један светац, вечно млад, вечно ведар, вечно распеван; у свакој њеној речи гори његова светлост — у њеним покретима трепери његова бескрајност и дах његових жудњи. Сваки њен осмех је један светац"

Скитница и његова чезнућа (песма)

[illegible] И ипак, на крају, ја сам можда за њу, не више до један сабласно блед одблесак живота њене душе, изгубљен кроз њену јаву речицу мојег стварања и мог узалудног усхита.

Скитница, који се скита, можда за неколико трепутака само, по стазама њене душе, да би се стопио са њима утекао се у њихове границе, и нестао, — сасвим, сасвим нестао.

Седамнаес

И осма – Фингал – Макферсон –
9а – Штрајнов, Филиповић

10 песн – Бојер + Штрајнов + Полиција.

Микеланђело, Бетовен, Толстој, Дикенс
Уитман, Достојевски, Ролан, Твен
[illegible], Горки, Хегел, Кант, Хераклит
[illegible], Бодлер, Демокрит, Сократ, Платон

Леонардо Винчи –

Als meine Zuschauerraum
meine Mutter überwachte e
und erweichte te, auf einen
Augenblick unterschiedener
Mitgeverständiger ausz

Cenke ze Szon
agresana Wegn
amwanor. Ukmeka u dzy.

ИКО

СОФИЯ

СТРАШИМИРЪ ИКОНОМОВЪ А. Д.

[illegible] отъ М. Н. П. зап. № 2056 отъ 1.IX.35 г.